

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ARTHUR RIMBAUD

ILLUMINATIONS

CEHENNEMDE BİR
MEVSİM

Çeviren:
Erdoğan Alkan

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ: 140

ILLUMINATIONS

CEHENNEMDE BİR
MEVSİM

**Bu kitap Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi'nde
Sn. Erdoğan Alkan'ın izniyle basılmıştır.**

Yayma hazırlayan: Egemen Berköz
Dizgi: Yeni Gün Haber Ajansı Basım ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Şubat 2001

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ARTHUR RIMBAUD

ILLUMINATIONS

CEHENNEMDE BİR
MEVSİM

Fransızcadan Çeviren:

Erdoğan Alkan

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zekâ ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekâsının her yüzünü bu türlü yapıtların her türüsüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yarar düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı
Hasan Âli Yücel

SUNUŞ

Cumhuriyetle başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yarıda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

ARTHUR RIMBAUD
(1854-1891)

Jean-Nicoîas-Arthur Rimbaud, Fransa'nın güneyindeki Charleville adlı küçük bir kentte doğdu. Dikbaşı, zorba ruhlu bir kadın olan annesi daha Rimbaud doğmadan babasını evden kaçırmıştı. Ozanın çocukluk yaşamı baskılar ve kasabanın tekdüzeliği içinde geçti.

İki şiirlerini yazdığında on beş yaşındaydı. Öğretmeni Izambard ona her yönden yardımcı oluyor, ünlü yazarların betiklerini tanıtıyordu. On altı yaşında evden kaçtı; köy köy, kent kent yayan dolaştı. Bu kaçışlar yinelendi.

Verlaine'e yazdı, şiirlerini gönderdi. Verlaine'den coşkunun bir yanıt aldı. *Zühal Şiirleri* ve *Çapkın Törenler'in* ozanı onu Paris'e çağırıyordu. Rimbaud cebinde *Esrik Gemi*, Paris'in yolunu tuttu.

İki ozan Paris'te başıboş bir yaşam sürmeye başladılar. Zamanlarının çoğu meyhanelerde geçiyordu. Rimbaud'yla eşcinsel ilişkisi yüzünden Verlaine'in karısıyla arası açıldı.

Rimbaud ve Verlaine önce Belçika, daha sonra Londra'da birlikte kaldılar. Kavga ettiler, barıştılar, yeniden bo-

zuştular. Verlaine Belçika'da Rimbaud'yu vurdu ve hapse düştü. Artık aralan tümüyle açılmıştı. *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations* ozanı, şiirin kuyruklu yıldızı yazını bırakıp kendini yollara vurdu. İtalya, Hollanda, Avusturya, Almanya, İsveç ve Norveç yolculuklarından sonra Kıbrıs üzerinden Afrika'ya yöneldi. Habeşistan'da silah kaçakçılığı, köle tecimi (?) yaptı... Ayağında, bacağında kanser tümörü çıktı. Marsilya'da bacağı kesildi, bir süre sonra da öldü. Otuz yedi yaşındaydı.

Yirmi bir yaşında şiiri bıraktı. Dört yıl şiir yazdı ve ölümsüzler betiğinin ilk sayfalarında yer aldı.

Rimbaud Şiiri

Rimbaud'un şiir sanatım yorumlamak için, önce oza-nın yaşadığı dönemdeki toplumsal, kültürel ve sanatsal ortamı tanımak gerekir.

Rimbaud şiir yazmaya başladığı yıllarda Fransa'daki sanat dünyasına *Romantizm* ve *Parnasse Okulu* egemen. Öte yandan *Sembolizm* de filizleniyor. Kapsam yönünden şiirde, *sanat sanat içindir*, "*saf şiir*" (poésie pure) ağır basıyor. Bazı şairler toplumsal sorunları, işçi sorunlarını işliyorlar ama şiirleri ağırlık koyacak güçte değil. Roman ve öykü zaman zaman toplumculuğa, "*realisme*"e yöneliyor. Ne var ki, bu "réalisme" *ayrıntı gerçekçiliğinden* öteye gidemiyor.

Çağın sanat akımlarını şimdi biraz daha yalandan izleyelim.

Romantizm

On altıncı yüzyılda başlayan ve on sekizinci yüzyıl sonuna dek süren *Klasik Okul*, şiirin kaynağını eski çağda, Yunan ve Roma uygarlığında anyor; ozanlar yapıtlarına komedya, tragedya, epitr, satir, fabl gibi isimler veriyorlar. Şiir dili tumturaklı ve yüce kavramları işliyor. Dizeye, Yunan ölçüleri egemen. Biçim çabası başta geliyor, ozanlar eski biçimlerle yazıyorlar. Şiirlerin teması yaşama övgü; ama bu övülen yaşam, sokaktaki adamın değil, soylunun, derebeyinin, soylular içinden çıkan yiğitlerin, kişilerin yaşamı. Dinde reform, din savaşlarına yol açmış; yazın da dinin propaganda aracı olmaya yönelik. Kısacası yüzyıla, soylular (aristocrates) ve din adamları (ruhban sınıfı) egemen; şiir de soyluların sanatına, soyluların beğenisine yönelmiş.

Ekonomik gücü elinde bulunduran Fransız burjuvazisi 1789'da devrim yaparak siyasal erki ele geçirir. *Soyluların* ve *ruhban sınıfının* saltanatına son verir. Krallığı kaldırıp Cumhuriyet yönetimini kurar.

Yüzyıla ve topluma burjuvazi (kentsoylular) ağırlığını koyunca toplumsal değişime koşut olarak sanat akımı da değişir. *Klasizmin* tahtına *Romantizm* oturur ve yeni akım eski akımın kurallarını ortadan kaldırır.

* Artık yalnız soyluların yaşam öyküleri değil, her şey şiirin konusudur.

* Tumturaklı, klasik şiir dilinin yerini gelişigüzel bir sesle yazılan, kişisel duygulan, kentsoylunun duygulanı yansıtan diri ve canlı bir halk dili alır.

* Soylu kişilikler şiirden sürülür; *bireyin imgelemi, düş gücü ve duyarlılığı, "ben "in kendinden geçişi ve kişisel lirizm egemen olur.*

- * Ozanlar biçime değil, öze ağırlık verir.
 - * Yunan ölçüsünün yerini on iki heceden oluşan *ulusal Fransız ölçüsü, aleksandrinler* alır. Zengin Uyaklar gözden düşer.
 - * Romantik şiirin lirizminde *doğa ve insan* kaynaşır.
 - * *Sanat özgürlesin* tiyatro, klasik trajeciinin kurallarını bir yana atar.
 - * Romantizmin şiirde kurucusu kabul edilen Hugo, tekdüze kuralcılığın yerine, daha yumuşak olan *düzgün anlatımı* koyar.
 - * Şiir, insanın duygularını olduğu kadar, yoksulluğunu ve toplumsal sorunlarını da kendine dert edinir.
- Lamartine, Hugo, Musset, Vigny, Nerval ve ilk dönemlerinde Gautier ve Baudelaire romantizmin ünlü ozanlarıdır.

Parnasse Okulu

Malvarlığı azalan *soylular* rahatlarını sürdürmek için evlilik yoluyla *kentsoylularla* kaynaşırlar. Kentsoylular da *soyluluk unvanım* kazandıran büyük topraklar satın alarak sınıf değiştirirler. 1804'de Cumhuriyet'in yerini İmparatorluk alır. 1848'e dek Fransa'yı krallar yönetir. 1848'de İkinci Cumhuriyet, 1852'de İkinci İmparatorluk, 1870'de Üçüncü Cumhuriyet kurulur. Yani soylular siyasal erke de yeniden ortak olurlar. Bu kaynaşma şiir sanatında da senteze yol açar ve Parnasse Okulu doğar.

Parnasse Okulu'nun şiir görüşünü şöyle özetleyebiliriz:

* *Sanat sanat içindir: Doğasıyla sanat yarar gözetmeyen bir uğraşıdır. O halde, sanattan yararlı hiçbir amaç*

kaygılarına güzellik dindifebüf. Ölümsüz olan yalnızca güzelliktir. Güzellikten başka amacı olmadığı için ozan plastik sanatlarla bağlantısını güçlendirmek, güzeli elde etmek uğruna bütün çabaları göstermeli, işi rdslantıya bırakmamalıdır. (Gautier)

* Biçim, ve teknik: zorunludur: *Bir y. çıptı ne kadar teknik bir çalışmanın ve yenilmiş güçlüklerin ürünüyse o kadar güzeldir. Sanatçı kolaylığı sürgün etmelidir. (Gautier)*

Parnasse'çılar dize üstünde önemle dururlar, ritimleri, tiz ve tam uyakları severler. *"Uyak dizenin ta kendisidir. "* (Bariville) Oysa romantizmde, bilindiği gibi, tumtu-raklı, klasik şiir dilinin yerini gelişigüzel bit sesle yazılan, kişisel duygulan yansıtan, diri, canlı bir halk dili almıştı. Romantik şiirin kurucusu kabul edilen Hugo, tekdüze kuralcılığın yerine, daha yumuşak olan düzgün anlatımı koymuştu.

* Kişisel lirizme ve kişiselliğe paydos: Kişisel temalar ve onun çok yinelenen çeşitlemeleri dikkati yorar, tüketir. Leconte de Lisle kişiselliğe şöyle karşı çıkar: *"Nesneli aramalıyız, kişisel olmayana yönelmeliyiz. Bu, duygusuzluk anlamına gelmez. Lirizmi artık bir yana bırakalım. Şiir bireysel bir destanda kanatlanamaz. Bilge bir kuşaktanız. Çağın aydınlık yoluna girmek için geçmişe yönelmeliyiz, geçmişten günümüze gelmeliyiz. Bilimin yoluna, pozitivizmin yoluna böyle girebiliriz. Artık geçmiş, imgelemlerle ya da yerel renklerle çağrıştırmak değil de, en yeni belgelerin yardımıyla, fikirleri, olayları, özden yaşamı, varolma, inanma, düşünme, davranma nedenini, eski soyları oluşturan her şeyi yeniden yaşatmak söz konusudur.*

Uzun zamandan beri birbirlerinden ayrılmış olan bilim ve sanat birbirleriyle kaynaşmasa bile birleşmek zorundadırlar. "Oysa, bilindiği gibi, romantizmde, bireyin imgelemi, düşgücü ve duyarlılığı, "ben "in kendinden geçişi ve kişisel lirizm egemendir.

Theophil Gautier, Theodor de Banville, Leconte de Lisle, Verlaine ve Heredia Pamasse Okulunun temsilcileridir.

Delikanlı Rimbaud da başlangıçta kendini bir Parnasse'çi olarak duyumsar. 24 Mayıs 1870 tarihinde, *Çağdaş Parnasse* dergisinde yayınlanması dileğiyle Theodore de Banville'e *Sensation (Özlem)*, *Ofelya* ve *Credo in Unam (Güneş ve Ten)* şiirlerini gönderirken şunları yazar: "Sevi dolu aylardayız; yaşıam on yedi. (...) Esin perisinin şöyle parmak uçlarıyla dokunduğu bir çocuk olan ben inançlarımı, umutlarımı, coşkularımı, şu ozanlara vergi şeyleri dile getirmeye giriştim, bahar dediğim bu işte benim. (...)

Ben de Parnasse'çi olacağım (...) Şu dizeleri okurken burun kıvrıp surat asmayın sakın: Credo in Unam (Güneş ve Ten) parçasına Parnasse'çiler arasında ufak bir yer ayırtabilirseniz beni umut ve sevinçten çılgına döndürmüş olursunuz... Parnasse'in son sırasında bile olsa yer almak ozanlar için bir umut, bir inanç oluşturur. (...) Bana destek olun biraz, gencim, bana el uzatın..."

Sembolizm

Rimbaud'nun şiire başladığı yıllarda, adı henüz konmamıştı ama, yeni bir şiir akımı daha doğuyordu. Nerval ve Baudelaire *Sembolizmin* (simgecilik) ilk temellerini atmışlardı. Daha sonra *Verlaine*, *Rimbaud* ve *Mallarme* de

sembolizmin öncülüğünü yaptılar. Öncülerden biri de **Rimbaud** olduğu için bu akımı da kısaca açıklamakta yarar var.

Sembolizmin kurucuları Romantizmin ve Parnasse Okulunun ozanları arasından çıktı.

Bu ozanlardan dördü ele avuca sığmıyordu. **Baudelaire** ölümsüz dizelerini bütün akımların dışında yazıyor ve gelecekteki bütün akımların kapılarını aralıyordu. **Verlaine**, soğuk plastik güzelliğe başkaldırıyor, tül altından görünen, örtülü, duygulu, ince bir güzelliği yazıyor, geleneksel biçimin yanı sıra yeni biçimler araştırıyordu. Fransız şiirinde duraklan, çift sayılı heceler birliği sağlar. Vertene **"tekli dizeden şaşma"** diyordu ve beş, yedi, dokuz, on bir, on üç heceli dizeler yazıyordu. Bazen aynı şiirinde değişik sayıda heceden oluşan dizeleri birlikte kullanıyordu. Rimbaud **Mayıs Sürgünü** şiirini uyaksız dizelerle yazdı. Giderek, ölçüyü tümüyle atıp **Marine (Gemicilik)** ve **Mouvement'da (Devinim)** özgür dizeye yöneldi, sonunda dizeyi de atıp **şiirin tanrısı** dediği Baudelaire gibi, yapıtını düzyazılmış şiirle vurguladı, **Illuminations** ve **Cehennemde Bir Mevsim'den** önce yazdıklarının, ölçülü dizelerinin yıkılmasını istedi. Mallarmé **"Düzyazı diye bir şey yoktur. Düzyazı birbirine geçmiş yan yana dizelerden oluşur"** diyecek kadar ileri gitti önceleri. Ama somadan, düşünceyi en iyi biçimde ölçülü dizenin yoğunlaştırdığını ileri sürdü ve geleneksel dizeyi savundu. Mallarmé, **Parnasse Okulu'na**, biçimde değil, şiirin özünde yaptığı değişikliklerle yıkıyordu. Açık anlatıma, nesnelerin adlandırılmasına karşıydı: **"Bir nesneyi adlandırmak, şiirin dörtte üçünü yok etmektir, nesneyi esinlemek, işte düş budur. Sembolü oluşturan bu gizem en yetkin biçimde şöyle kullanılabilir: Bir ruh halini göstermeliyiz, ya da, tersine, bir nesneyi seçip,**

bir dizi çözümlerle, bu ruh durumunu ortaya çıkarmak için, nesneyi azar azar çağıştırmalıyız" diyordu.

Parnasse Okulu'nun egemen olduğu dönemlerde bu dört ozan, sembolizmin dört öncüsü, plastik güzelliğe, somut nesnellığe karşı çıkıyor; insanın, nesnenin, doğanın gizemlerini, bilinçaltının seslerini araştırıyordu.

Sembolizm şöyle özetlenebilir:

Sembolistler soğuk plastik güzelliği, nesnelliği savunan, özdekçi (materialiste) ve olgucu (positiviste) Parnasse'çılara tepki olarak ortaya çıktılar; ülkücülüğü (idéalisme) ve sezgiciliği (intuitionisme) savundular. Bütün ilkel ve bütün dönemler için geçerli bir güzellik kavramının var olacağına inanmazlar. Durukun (statique) karşısında yer alır, oluşumu (devenir) kutsarlar. **Klasisizme**, şiir sesi söylevci olduğu ve akıl hocalığı yaptığı için; **Romantizme**, gözyaşı tecimiyle uğraştığı, anlatımı pek yalın olduğu için; **Natüralizme** (doğalcılık) ruhsuz olduğu için kızarlar.

Örtülü güzelliği severler. Doğaya, nesnelere, olaylara, buğulu bir canım ardından bakarlar. Anlamda da örtülüğü severler. Gerçeğin, yalın, çok açık biçimde değil, sembollerle sunulmasını; şiirin anlamına okurun, bilinciyle, bilinçaltıyla, sezgilerle yaklaşmasını isterler. Sembolist ozan konuya, bir sembolle ya da birden çok sembolden oluşan sözcükler topluluğuyla girer, düşünceyi geliştirir, açar ve ana düşün'ü (mère-idée) ortaya kor.

Duyumlar (renk, koku, ses..) düşüncelerin işaretleridir. Düşünceye duyumlardan gidilir. Ozan, duyumlar arasındaki iletişim ağı sembollerle, sözcükler ve imgelerle kurar ve ruhsal gerçeğe ulaşır. Baudelaire, **iletişimler** (Correspondances) şiirinin iki dördlüğünde, gelecekte doğacak bir akımı da özetler gibidir: **"Bir tapınaktır doğa, direk-**

rinden akan / Anlaşılması güç, karışık sesler duyulur/Ve kişi, tanıdık gözleriyle ona bakan/Simge ormanlarından geçip yola koyulur... / Geniş aydınlık gibi ve gece gibi kara/O derin birlik içinde, sesler, kokular, renk / Uzaktan uzağa karışan yankılara denk / Birbirlerini işte böyle yanıtlamakta. "

Sembolistler Avrupa tinselciliğinin, gizemciliğinin, metafiziğinin son halkalarını oluştururlar. Gerçeğin içindeki gizi ararlar. Bir benzetmeyle, Parnasse'cı ozan, ormanı; sembolist ozan, ormanın ruhunu yazar. Evrenin ve olayların gizemim ele geçirmeye çalışırlar.

Şiir yüreğin bir sarkışıdır, Parnasse'çıları gibi nesnelliği değil, bireysel bir öznelliği yansıtır. Anlatım bütünü kapalı değil, ama örtülüdür. Nesneler açıkça anlatılmaz, ustaca çağrıştırılır. Dil, gerçeğin, bilinçaltının, düşün kapılarını açmaya yarayan bir anahtar. Önemli olan sözcüklerin tınısı ve çağrışımı. En iğrenç bir sözcük bile çağrışım ve ezgi gücü varsa şiirde yerini alır. Sembolistler dilbilgisi kurallarına, cümle kurgusuna (syntaxe) sıkı sıkıya bağlanmaz.

Ezgiye büyük önem verir, şiiri ve müziği, iki sanatı birleştirirler: **"Müzik, her şeyden önce müzik. "** (Paul Verlaine)

Efsaneler, masallar, düş, ruhsalhk başlıca konulan. Büyüyle, dinsel törenlerle, falcılıkla (occultisme) ilgilenir, ilkel insanın bilgelğine saygı duyarlar. Parnasse'çılar gibi onların şiirlerinde de sık sık Yunan mitolojisinin tanrıları, yan-tanrıları, Alman mitolojisinin perileri, masal kahramanları yer alır.

Sembolistler en büyük devrimi şiirin özünden çok biçiminde yaptılar. Özgür dizenin, giderek serbest şiirin ku-

rucusu onlardır. *"Dizelerin düzeni, söyleşi ve biçim yapısı, geleneksel formül, yeni uyum için yeterli değildi. Ayrıntıları çoğaltmaya elveren, klavyeleri daha yumuşak, yeni bir çalgı gerekiyordu."* (R. Sabatier.) Verlaine ve Rimbaud gibi öncüler, bu konuda da kapılan araladılar.

Parnasse Okulu'nun sanat görüşü, geleneksel biçime, dizeye ağırlık veriyordu. Sembolistler dörtlüğü, üçlüğü aşan bağlama öncelik tamdılar. Şiirde, artık dize değil, bağlam önemli. *"Bağlam (kıta) şiir gereçlerinin içinde öğütüldüğü bir değirmendir. Bağlamı, zenginleştirilmiş seslerle çağrışımlardan oluşan düşünce saptar. Bu sesler ve çağrışımlar çok sayıdaysa bağlam uzun, az sayıdaysa kısadır."* (R. Sabatier.)

Sembolizm'de bağlam ve özgür dize önem kazanır. Albert-Marie Schmidt bu konuda özetle şunları söyler: "Sembolistler ölçünün özgürleştirilmesi adı altında özgür dizeyi savundular, ama bunun açık bir tanımını yapamadılar. Ghil kendisini izleyenlere *'gözden geçirilmiş ve buyruk altına alınmış eski alexandrini' (on iki heceli dize)* önerdi, ama öneriye pek aldırman olmadı. 1886'da herkes, aşın disiplinli Parnasse'cı dizinin yerini yeni bir biçimin almasını istiyordu. Geleneksel eski dize sayılarının yerini, bir tür öznel ezginin (melodie) alması bekleniyordu. Bu özlemi zaman zaman yansıtan ozanlara raslanmadı değil. Ama yeni ritimleri hangi kurallara dayanıyordu, bu ritimler neden gerekli, açıklamıyorlardı. *Veremli Laforgue*, birbirlerine eşit olmayan dizelerden oluşmuş uzun destanların göğüs ağırlarını dindirdiğini söylüyordu, o kadar. Rimbaud'nun *Marine* (Gemicilik) ve *Mouvement* (Devinim) şiirleri düzyazı değil. Peki onlara dize denebilir miydi? Ver-

laine Art Poetique'inde (Şiir Sanatı) bazı kurallar ileri sürüyordu, ama benimsenmemişti. Neden?

Çünkü sembolistlerde dize değil, bağlam egemen hale gelir. Sembolistlerin özgür dizeli şiiri bir grup ritim dizisini içerir. Üstünlük bağlanımdır. Bağlam ise esinden önce var olan bir biçim değil, şiirsel gerçeklerin içinde öğütüldüğü bir değirmendir. Bağlamı türdeş kılan, zenginleştirilmiş, bazen de ana sese katılan seslerle çağrışımların yer aldığı tek bir düşüncenin açıklanmasıdır. Eğer bu sesler ve çağrışımlar çok sayıdaysa bağlam uzun, az sayıdaysa kısadır. Bağlam içindeki *tinsel* (spirituel) öğelerden her biri görece bir özerkliğe sahiptir.

Biçim için bir terim bulamadıklarından, ona bazen ölçü (mètre), bazen söz topluluğu (groupe verbal) derler. Bağlamda tam uyaklardan ve çok özgün yarım uyaklardan (assonance) kaçınılmasını önerir, aksi taktirde bağlam akışının kesilebileceğini söylerler. Ölçülerden hiçbirisi için özel bir tonlama koşulu ileri sürmezler. Deyiş, düşünce bilincaltından bilince nasıl çıkıyorsa şiir de ona göre yazılacaktır. *Şiir Sanatı'nda*. Verlaine de buna benzer şeyler söylüyor, ama söylediklerini kendi de pek uygulamıyordu. Ayrıca sembolistlerin özgür dizesi söyleyiş, deyiş ülküsüne uygun olarak bir düşüncenin eğilimlerini yansıtır. Bunun doğal sonucu olarak da; sembolistlere göre eleştirmenlerin, bir şiirin yapışım dizelere göre eleştirmeye hakkı yok.

Özgür dizeyi iyi kullananlar okurda derin ve coşkun duygular uyandırır; bu dizeler, okurun kendisiyle konuşmasını, iç dialogue'u sağlar, geliştirir ve iç çatışmaları yatıştırır. Ne var ki, okurların çoğunun bellekleri eski şiirin, geleneksel şiirin anılarıyla doluydu. Ayrıca uyakların, geleneksel şiirin dinlendirici bir yanı vardı. Sembolizm, de-

leimc hakkını aldı; okurlar şiiri sıkıcı bulup günce okumaya yöneldi.

On dokuzuncu yüzyıl sonlarında ortaya çıkan sembolizm, giderek büyük etkinliğini yitirdi. Ruhsalla ilgilenen bu sanatçıların elinde henüz psikanalizin silahları yoktu. Ölçü ve uyaklarıyla geleneksel, şiirin dinlendirici yanına alışkın okur düşünmekten hoşlanmıyordu. Aşırı çaba isteyen, akım sonunda sanatçıların bazılarını da yedi. Yükselişten sonra düşüş başladı. Yirminci yüzyılın başlarında da ozanlar onun kalıtından yararlandılar. Ve tüm ataklıklara açık bu şiir kendi bağından bir başka şiir akımını, gerçeküstücülüğü çıkardı.

Nerval, Baudelaire (1821-1867), Verlaine (1844-1896), Rimbaud (1854-1891) ve özellikle Mallarmé sembolizmin öncüleridir.

Rimbaud'nun ilk şiirleri olan *Özlem* ve *Güneş ve Ten'de* sembolizmin gizemli mınltılarına raslanır. *Aylaklığım* (Fantezi) sembolik şiir türüdür. Bilindiği gibi sembolizmde masal öğeleri sık sık yer alır. *Aylaklığım*'daki Rimbaud kırlar içindeki Parmak Çocuk'tur. *Kargalar* korkunç bürokratları ve Baudelaire'in *Baykuşlar* gibi devinimsizliği simgeler.

1871'de Verlaine'in çağnsı üzerine Paris'e giderken yanında Fransız dilinin ve yazınının en güzel şiirlerinden biri, *Esrik Gemi* vardı. Sembolik biçimde yazılan bu şiir ozanın düşlerini yansıtır. Bu yenilik dolu güzel şiir aynı zamanda çocuksu bir ahlattımı da içerir: *"Akşamlar ağlatıyor, ağladım, çok ağladım."* Esrik Gemi derin özlemlerle çelişkilerin bir bileşimidir. Rimbaud çocukken okuduğu renkli dergilerdeki öyküleri, betimlemeleri, resimleri ve ço-

cuk imgelemine denizcilik terimlerinden yararlanarak metafizik sembollere dönüştürür. Şiirde kendi yaşamım anlatır. O içinde kaybolduğu dalgalara kapılmış esrik bir gemidir. Gemi Rimbaud'nun simgesidir.

Seslilerde sesli harfleri renklere dönüştürür. İlerde yazacağı Sözün Simyası'nda sesli harflerin rengim ve bütün duyularla algılanabilecek yeni bir şiir dili bulunduğunu söyleyecektir. Sembolist Rene Ghil daha sonra, harflerle renkler arasındaki ilişkiyi geliştirmeye çalışacak.

Yıldız pembe ağladı sözcükleriyle başlayan, bağımsız mı, yoksa bir şiirin bölümü mü olduğu bilinmeyen bir dörtlükte sembolizmin bir diğer ögesi olan iletişim, duyular arasındaki iletişim yer alır.

Doğa önünde hep düş içindedir. Genç Oise'a, ırmağa bakıp düşlere dalar. Su, kaçıışı, kurtuluşu simgeler. **Sabah Düşüncesinde** dülgerlerden söz ederken "Taşı onlara bengisi" der. Anı şiirinde de aynı şekilde su ögesi işlenir. Devinimsiz kayık tutsak Rimbaud'nun sembolüdür. Annesinin zorbaca tutumunu, Charleville'deki tekdüze ve sıkıcı yaşamım ve evden kaçışım bu şiirde anlatır. **Mayıs Sürgününde** biçim ve dize yeniliklerine yöneldiğini görüyoruz. Uyaklar atılmıştır ama son hecelerinde ince bir ezgi vardır. On dokuzuncu yüzyıl şiiri böylece, Verlaine ve Rimbaud ile özgür dizinin adımlarını atar. **En yüksek kulenin şarkısı 'nda** ozan alabildiğine mutsuz. Onu bu karamsarlığa iten belki de Komün ayaklanmasının bastırılması. Karamsarlığı "Yaşamımı yitirdim" diyecek kadar ileri götürür. **Altın Çağ** saf, temiz çocukluğa çağrıdır. Çocukken dinlediği halk türkülerinin ezgilerini yansıtır bu şiirinde: "Yasanım ne güzel / Ey güzel şato." **Yeni Evliler*deld** fare belki kan-koca Verlaine'lerin evlilik yasanıma Rimbaud'nun sokuluşu, belki de Rimbaud-

Verlaine eşcinsel yaşamına Veriaine'nin kansı Mathilde'in. katılmasını simgeler. *Misel w Kristin* şiirinde Misel Almanya'nın, Kristin ise Fransa'nın sembolü. İki ülke arasındaki savaş ve barışa özlem dile getirilir. Anlamsızlığın da yer aldığı *Açlık Töreni* imge yönünden çok zengindir. Çan biçimindeki kahkaha çiçekleri, cınlama, açlığın sağır vuruşları, kokular, sesler ve renkler birbiriyle kaynaşır. *Mutluluk* ozan ve insan Rimbaud'ya en yalan sinlerden biridir. Antoine Adam "Mutluluk yatağından taşıp yayılmak isteyen Rimbaud'nun en güzel, şarkısı" diyor. Roliand de Rcnவில்le'e göre bu şiirde Hindistan'ın.yüce bilgeliğine özlem anlatılır. Henry Miller ise "Tanrı'yı bulmanın kıvancı var" diyor. Kimileri sözü edilen horozun İncil'den türediğini söylüyor. Robert Goffin kıvançlı bir yorum yapıyor: "Mutlulukta, birbirlerinden bir süre ayrı kalan Rimbaud-Verlaine çiftinin buluşmaları dile getiriliyor. 'Şato' birlikte kurdukları düşleri (İspanya'da şatolar kurmak gibi) ya da güçsüzlüklerini (iskambilden şatolar gibi) simgeliyor."

Rimbaud'nun Sanat Görüşü

Rimbaud sanat görüşünü açıklayan özel yazılar yazmadı. Bu konuda elde yalnızca, öğretmeni Georges Izambard'a ve Douai'de tanıştığı şair Paul Demeny'ye yazdığı mektuplar var. Ayrıca, Rimbaud *Cehennemde Bir Mevsime* koyduğu *Sözün Simyası* uzun şiirinde de şiir serüvenine değgin açıklamalarda bulunuyor. Bunlara ancak ipucu gözüyle bakılabilir. Nitekim, her tümce, her sözcüğün üzerinde durarak hayli yazılar yazıldı, eleştiriler, spekülasyonlar yapıldı. Rimbaud'nun sanatını ben de kendi görüşüme göre yorumlayacağım. Önce, ozamın bu mektuplarıyla Sözün Simyası'ndan alıntılar vermekle başlayalım.

Izambard'a Mektubu

İşte yine öğretmensiniz. Kendimizi topluma adamak zorundayız demiştiniz; öğretim kuruludasınız; herkesin gittiği yoldan gidiyorsunuz. (...) Aslında yalnızca öznel şiiri kendi ilkelerinize uygun buluyorsunuz. Deyimi bağışlayın, üniversitedeki yemliğinize dönmekte direnmeniz bunun kanıtı. Hiçbir şey yapmak istemediği için hiçbir şey yapmadan doyuma ulaşmış insanlar vardır, sonunda siz de onlardan biri olacaksınız. Ayrıca özel şiiriniz de korkunç yavan olacak. Başkalarının umduğu gibi bir gün sizin ilkelerinizde de nesnel şiiri görebileceğimi umarım. (...) Şu sıralar içip aylaklık ediyorum. Neden mi? Şair olmak, görölmezi görmek, bilici kılmak istiyorum kendimi: Siz anlayamazsınız bunu, ben de kafanıza sokamam. Tüm duyu'ların düzenini bozarak bilinmeze ulaşmak söz konusu.. acılar çok büyük, ama güçlü olmak, şair doğmak gerekiyor ve ben şair görüyorum kendimi. Bu benim suçum değil. Düşünüyorum demek yanlış, düşünülüyorum demeli. Sözcük oyununu bağışlayın.

BEN bir başkasıdır. Varsın odun bir gün kendini ke-man olarak görsün. Bilmedikleri konular üstüne söz yürüten bilinçsizler de vız gelir bana! (...)

Demeny'ye Mektubu

Her eski şiir sonunda Yunan şiirine, uyumlu yaşama gelip dayanır. Eski Yunandan Romantizme dek -Ortaçağ-yalnızca yazıncılar, uyakçılar var. (...) Romantizm hiçbir zaman iyi değerlendirilemedi. Kim değerlendirecekti? Eleştirmenler mi? (...)

*Çünkü BEN bir başkasıdır. Bakır bir gün kendini bo-
razan halinde bulursa bu bahrin suçu değil. Şurası gün gi-
bi açık: Düşüncenin gelişip açıldığı görüyor, ona bakı-
yor, onu dinliyorum. Kemanın yayım şöyle bir çekince sen-
foni derinlerde kıpırdayıp deviniyor ya da bir sıçrayışta
sahneye çıkıyor. (...)*

*Ozan olmak isteyen kimse ilkönce bütünüyle kendini
incelemelidir; ruhunu araştırır, denetler, dener, öğrenir.
Ruhunu tanır tanımaz işleyip geliştirmesi gerekir! Basit gi-
bi görünür bu: Her beyinde doğal bir gelişim tamamlanır.
(...) Ruhu ejder kılmaktır söz konusu olan. (...)*

*Bilici (voyant) olmak, görülmezi görmek gerekir di-
yorum. Bütün duyuları uzun süre sonsuzca ve bilinçle bo-
zup değiştirerek kendini görülmezi gören bir bilici kılar
ozan. Bütün aşkı, acı ve çılgınlık biçimlerini bozup deği-
ştirerek: Kendini araştırır, bütün ağırları kendinde tüketir
ve özünü alıkor. Sözle anlatılamaz bir işkencedir bu ve bu
işkenceyi yaşayan kimsenin bütün bir inanca, insanüstü bir
güce gereksinimi vardı ve insanlar arasında o artık büyük
hasta, büyük canı, büyük ve yüce bir bilgin haline gelir! -
zira bilinmeyen'i bulmuştur! Herkesinkinden zaten daha
zengin ruhunu ayrıca işleyip geliştirdiği için, bilinmeyene
varmuştur. Şaşırp, gönül gözüyle, gördüklerinin bilincini
yitirse de onları gördü bir kez. Duyulmamış sayısız şeyin
arasında sıçrayıp dursun, anası ağlasın, yetmez, ardından
daha korkunç çalışmalar gelecek, öteki silinecek ve aynı
ortam içinde yerini diğer korkunç işçiler alacak! (...) De-
mek ki şair tam bir ateş hırsızı. İnsanlıktan, hatta hayvan-
lardan bile sorumlu. Bir şeyler bulduğu zaman bunları
başkalarına da duyumsatmah, dinletmeli; başkaları da
onları tanımalı. Ötelerden getirdiği şey biçim içinde gelir-*

se, ozan da biçimde sunmalı. Biçimsiz gelmişse, o da biçim kaygısından uzak yazmalı. Dil bulma konusuna gelince, her söz zaten düşünce olduğundan, evrensel bir dil de yaratılacak. Fosilden daha ölü Akademi üyeleri bile sözlük düzenleyebiliyor. Alfabenin ilk harflerinden başlayan aklievvelerden söz etmiyorum. Ruha ruh olacak bu dil, düşüncede koku, ses, renk diye ne varsa hepsini özümleyecek. Kendi zamanında, evrensel ruhta uyanan bir yığın bilinmezi tanımlayacak şair. Düşüncenin formelleştirilmesinden öte, gelişimin açıklanmasından öte şeyler verecek. (...) Ozan gelişmenin çarpanı olacak. Gelecek materyalist. Sayılar ve uyumla dolu şiirler kalıcı olmak için yazılacaklar ama sonunda yine biraz eski Yunan şiirini yansıtacaklar. (...)

Bu arada ozandan öz ve biçimde yenilik istiyoruz. (...)

Lamartine bazen görölmezi görüyor ama eski biçimler içinde boğulup kalıyor. İnatçı Hugo son yapıtlarında derin bir görüş sahibi olduğunu ortaya koydu. Sefiller gerçek bir uzun şiir. (...) Musset melek tembelliğiyle bizlerin, acıklı kuşakların başına acılı ve gizli görüntüleriyle üşüştü ve ötekilerden on dört kez daha pislik. Ciddi, tatsız tutusuz öyküler ve atasözleri! Şu; Geceler, Rolla, Namuna, Kadeh denen ürünler! Hepsi de Fransızca, yani iğrenç mi iğrenç. Fransızca yazılmış ama Paris diliyle değil. (...)

*Théophile Gautier, Leconte de Lisle, Théodore de Banville gibi ikinci romantikler görölmezi daha bir görüyorlar. Ancak, görölmezeni görmek, duyulmayı duy-
mak ölüleri diriltmekten başka şey. Bu açıdan Baudelaire görölmezeni gören gerçek bir bilici, ozanlar kralı, gerçek bir tanrı. Ne var ki, çok sanatçı bir ortamda boy verdi, o pek övülen biçimciliği önemsiz. Bilinmezlik bu-*

lununca, o kendisiyle birlikte kendi biçimini de getirir. (...) Parnasse denen yeni okulun da görülmeyeni gören iki bilicisi var: biri Albert Merat, diğeri gerçek bir şair olan Paul Verlaine.

Sözün Simyası'ndan

Nice zamandır tüm olası görünümleri edinmekle övünüyor ve gülünç buluyordum çağdaş resmin ve çağdaş şiirin ünlülerini.

Saçma sapan resimleri, kapı aynalıklarını, dekorları, çadır tiyatrolarındaki resimli perdeleri, tabelaları, halk bezeklerini seviyordum; kilise Latincesini, çalakalem yazılmış aşk kitaplarım, eskilere değgin romanları, peri masallarını, çocukken okunan küçük kitapları, eski operaları, aptalca nakaratları ve basit halleriyle seviyordum eski türden yazını. (...) Tüm büyülere inanıyordum.

Rengini buldum sesli harflerin: A kara, Ö ak, I kırmızı, O mavi, Ü yeşil. Her sessiz harfin biçimini ve devinimini yeni bir düzene koydum ve harfler arasındaki içgüdüsel ses uyumlarıyla bir gün bütün duyularca benimsenebilecek şiirsel bir söz bulmakla övündüm. (...) İşe incelemeye başladım. Sessizliği, geceleri inceliyor, sözle anlatılamayan şeyleri saptıyordum. Saptıyordum hayal alemlerini. (.,)

Söz simyamda şiirsel eskiliğin haylice yeri vardı.

Yalın sanrıya alıştım, düpedüz, fabrika yerine cami, meleklerce yapılmış bir tamburlar okulu, gökyüzü yollarında atlı arabalar, gölün dibinde salon; canavarlar, gizemler görüyordum; bir güldürü oyunu adı dehşetler saçıyor du önümde.

Sonra, büyülü kuşkuculuğumu sözcüklerin şansıyla açıkladım! Usumun dağınıklığını kutsal bularak bitirdim. Başboşum, ağır bir hastalık ateşiyle yüz yüzeydim. İmreniyordum hayvanların mutluluğuna. (...)

Sevdim çölü, kavrulmuş bahçeleri, solgun yüzlü dükkânları, ıltılmış içkileri. Pis kokulu dar sokaklarda başboş dolaşıyordum ve kapalı gözlerle, sunuyordum kendimi ateş tanrısıgüneşe. (...) Gökyüzünden laciverdi ayırdım. (...)

Masalsı bir operaya döndüm, her varlığın bir mutluluk yazgısı var, bunu gördüm. (...) Aktöre, güçsüz beynin ürünü.

Her yaratıkta, varlığını o yaratığa borçlu bir başka yaşamlar var gibi geldi bana. (...) Bir domuzu böylece se-ver oldum. Delilikten -tutsaklanmış delilikten- doğan her tür yanılğıyı yaşadım. Hepsini sayabilirim tek tek, anah-tar bende.

Sağlığım tehlikeye düştü. Yılgı bastırıyordu. Günlerce uyuyup kaldım, uyandığımda kendimi yeniden en berbat düşler içinde buluyordum. Sonum gelmişti, güçsüz-düm. (...)

tik Şiirler

Arthur Rimbaud'nun dört yıllık şiir serüvenini iki dönem içinde ele alabiliriz: Dizeler ya da İlk Şiirler dönemi ve Düzyazılmış Şiirler (*Cehennemde Bir Mevsim ve Illuminations*) dönemi.

Ozanın ilk şiirleri geçmiş şairlerden esinler taşır. Fransız Akademisi'nden Robert Sabatier'ye göre *Özlem* 'de (*Sensation*) François Coppée'nin, *Güneş ve Ten* 'de Banville'in,

simgeçiliğin ilk izlerini sunan *Ofelya'da*. Banville ve Musset'nin etkisi vardır. *Asılmışların Balosu* Villon, Hugo ve Gautier'yi bir araya getirir. *Ermış Tartufün Yazgısı* Baudelaire'in alaycı görüşünden kalkar. *Demirci*, *Doksan iki Ölülerinde* Hugo'nun; *Müzik*, *Venüs*, *ilk Akşam* ve *Gariplerde* Hugo ve Glatigny'nin izleri bulunur. *Dolap* ve *Kuytuda Uyuyan Asker* Baudelaire'in, *Ş?/ee*« şiirini düşündürür. *Kır Tanrısının Başı* Verlaine'den esinlenmiştir. *İlk Kudas Törenleri'nde* Baudelaire'den, *Çalınmış Yürekte* Montaigne'in bir tümcesinden kalkar... Örnekleri çoğaltmayalım. Elbette ki halkalar birbirini tamamlayarak zinciri oluşturacak ve ozan kendi ülkesinin kendisinden önceki ya da çağdaşı ozanlarından etkilenecektir. Önemli olan sonunda özgün şiiri, özgün sesi bulmaktır. Rimbaud kendi özgün şiirini ve sesini buldu. Öylesine özgün bir şiir kurdu ki sonunda gerek simgecilik, gerek gerçeküstüculük akımlarının öncüsü haline getirildi. Ne var ki Rimbaud ve Rimbaud şiiri, Verlaine'in de dediği gibi hiçbir okul ve akım içinde yer almayacak kadar bağımsızdır.

Bazı sanatçı ve düşünürler ilgilerini ve beğenilerini daha çok ozanın *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations* kitaplarındaki düzyazılmış şiirler üstünde yoğunlaştırdılar. Oysa *Dizeler'i*, ilk şiirlerinin çoğu da büyük önem taşır. Verlaine'i dinleyelim: "*Felix Fenon, Arthur Rimbaud'nun Illuminations 'undan söz ederken haklı olarak bu yarpıtın bütün yazının dışında ve kuşkusuz üstünde olduğunu söyledi. Bu yargı, diğer yapıtları, Şiirler ve Cehennemde Bir Mevsim için de geçer akçadır.*" Demek ki Rimbaud'yu anlamak ve tanımak için onun *Esrik Gemi*, *Sesliler*, *Anı*, *Yediyaş Ozanları*, *Müzik*, *Sabah Dileği*, *Aylaklığım*, *İlk Kudas Törenleri*, *Çalınmış Yürek*, *Utanç* gibi ünlü şiirlerini

okumak gerekir. Bu şiirlerin pek çoğunda Rimbaud sözdizimine yenilik getirir. Jean Cocteau'yu hayran kılan da bu yeniliktir.

Öznel Şiir, Nesnel Şiir

Rimbaud'nun şike başladığı yıllarda, Parnasse'cılann gündeme getirdiği "öznel şiir - nesnel şiir" konusu tartışılıyordu. Parnasse'çılar Romantizm Okulu'nun şairlerini yalnızca kişisel, öznel duygu ve düşünceleri, kişisel lirizmi dile getiren şiirler yazıp bıkkınlık doğurmakla suçluyorlardı. Ve şiirin nesnel (objektif) olması gerektiğini ileri sürüyorlardı. Neydi bu nesnel şiir? Parnasse'cılann sözcülerinden Leconte de Lisle'in sözlerini yineleyelim: "Nesneli aramalıyız, kişisel olmayana yönelmeliyiz. Bu duygusuzluk anlamına gelmez. Lirizmi artık bir yana bırakalım. Şiir bireysel bir destanda kanatlanamaz. Bilge bir kuşaktanız. Çağın aydınlık yoluna girmek için geçmişe yönelmeli; geçmişten günümüze gelmeliyiz. Bilimin yoluna, pozitivizmin yoluna böyle girebiliriz. Artık, geçmiş i imgelemlerle ya da yerel renklerle çağnştırmak değil de; *en yeni belgelerin* yardımıyla, fikirleri, olayları, özden yaşamı, varolma, inanma, düşünme, davranma nedenini, eski soylan oluşturan her şeyi yeniden yaratmak söz konusudur. Uzun zamandan beri birbirlerinden ayrılmış olan bilim ve sanat, birbirleriyle kaynaşmasa bile birleşmek zorundadır."

Özetlersek, Parnasse'çılara göre:

1) Nesnel şiir kişisel olmayana yönelen şiirdir. Ama bu duygusuzluk anlamına gelmez.

2) Nesnel şiir toplumun geçmişini araştırır, şimdiki zamana geçmişten gelir. Eski soylar da şiirin konusudur.

3) Nesnel şiir fikirleri, olayları, özden yaşamı, kişinin varoluş, inanç, düşünce ve davranış nedenlerim belgelerin yardımıyla ele alır.

4} Şiir bilimle ve bütün güzel sanatlarla birleşir.

Şiire yeni başlayan delikanlı Rimbaud, bütün genç şairler gibi çağdaş ünlülerden etkileniyor, ama kendini daha çok bir Parnasse'çı olarak duyumsuyordu. *Güneş ve Ten* adlı şiirini *Çağdaş Parnasse* dergisinde yayınlaması için Theodore de Banville'e gönderirken eklediği kısa mektupta kendisinin de bir Parnasse'çı olduğunu yazıyordu.

Ancak, yalçın bir dehanın filizlenmeye başladığı genç Rimbaud da *nesnel şiir* çok daha kapsamlıdır. Öğretmeni Izambard'a ve şair Paul Demeny'ye yazdığı mektuplardan biz şu sonucu çıkarıyoruz:

Rimbaud'ya göre Antik Yunan'dan romantizme ve Parnasse'çılara dek, iki bin yıldır yazılan şiir öznel şiirdir.

Öznel şiir korkunç tatsızdır.

Öznel şiir yalnızca uyumlu yaşamı dile getirir. Oysa yüzyıllardan beri yaşam değişti, artık uyumlu bir yaşam içinde değiliz, o halde şiirde de klasik uyumu neden arayacağız? Gerçeği ve yaşamı yemden yaratmak zorundayız. Bunu da ancak kendimizi bir başkası gibi dışardan izleyerek (*BEN bir başkasıdır*) ve her varlıktaki yaşamları inceleyerek gerçekleştirebiliriz.

Öznel şiir yalnızca dış estetiğe, biçime ve uyağa ağırlık verir; şiir değil de koşuk, bir tür uyaklı düzyazıdır. Uyaklar çekilip alınınca geriye kof bir içerik kalır.

Öznel şiir yalnızca lirik duygulan ya da coşkulan yansıtır. Oysa duygular ve coşkular özeldir.

Öznel şiir eylem yaratmaz, yalnızca süslü dizeler ve sözcük oyunlarıyla eyleme tempo tutar, alkış tutar. Oysa şiir eylemi yaratmalı ve eylemin önünde olmalıdır.

Öznel şiiri eleştirmekle başlayan Rimbaud Klasik Okulu, çağındaki Romantizm Okulu'nu ve Parnasse'çılan karşısına almakla işe başlar. Beğendiği yalnızca iki şair var: Şairlerin Tanrısı Baudelaire ve Şairler Prensi Verlaine

Öznel şiir ülkücüdür, nesnel şiir ise içeriğiyle ülkücü değil materyalisttir, çünkü sanayi devrimi başlamıştır, "gelecek materyalisttir", "hep sayı ve uyumla dolu olan" şiirler kalıcı olabilecektir.

Öznel şiir eyleme katkıda bulunmaz, tempo tutar, ozanlar yurttaş oldukları için nesnel şiir "artık eyleme tempo tutmayacak, önde gidecektir".

Nesnel şiir yenilikçidir, *"ozandan yenilik isteyelim, - düşünce (öz) ve biçim olarak-"*, *"Lamartine kimi kez görölmezi görendir ama eski biçim içinde boğulup kalır"*. Ne yapmalıdır ozan? "Getirdiği şeyin biçimi varsa o da bir biçim sunacaktır, biçimi yoksa o da biçimsizi sunacaktır".

Dil

Nesnel şiirin dili evrenselidir. Paul Demeny'ye yazdığı mektupta şunları söylüyor: *"Bir dil bulmak konusuna gelince, her söz zaten düşünce olduğundan, evrensel bir dil yaratmak zamanı gelecektir. (...) Ruha ruh olacaktır bu dil; koku, ses, renk diye ne varsa düşünce hepsini özetleyecektir."*

"Sayıklamalar II" şiirinde, kendi şiir dilini şöyle açıklar: *"Rengini buldum seslilerin! - A kara, Ö ak, 1 kırmızı, O mavi, Üyeşil. Sessizlerin biçimini ve devinimini düzenledim ve içgüdüsel uyumlarla, bir gün bütün duyumlara, anlamlara açık olabilecek şiirsel bir söz bulmakla övündüm. (...) Bir incelemeydi başlangıçta bu. Sessizlikleri, ge-*

celeri yazıyordum, sözle anlatılmayanları not ediyordum. Saptıyordum başdönmelerini. (...) Söz simyamda şiirsel eskiliğin hayli yeri vardı. Yalın sanrıya alışımdı; düpedüz, fabrika yerine cami, meleklerce yapılmış bir tamburlar okulu, gökyüzünün yollarında atlı arabalar, bir gölün dibinde salon; canavarlar, gizemler görüyordum; (...) Sonra büyümlü kuşkuculuğumu sözcüklerin sanrısıyla açıkladım, usumun dağınıklığını kutsal bularak bitirdim.(...)”

Verlaine Illuminations'a yazdığı önsözde Rimbaud'dan söz ederken *"çok büyük bir şair, kesenkes özgün, tadı benzersiz, çok büyük bir dileci"* der. Paul Claudel de Fransız dilinin Rimbaud'yla en yüksek noktaya ulaştığını söyler. Rimbaud'nun şiirinde dilin önemi pek büyüktür, "ruha ruh olacaktır bu dil; koku, ses, renk diye ne varsa düşüncede hepsini özetleyecektir". Demek ki söz, duyular arası bir iletişim aracıdır, yalnızca düşünceyi değil, koku, ses, renk, tüm duyulan iletir. Baudelaire'in Conespondances sonesindeki şu dizeleri anımsayalım: *"O derin birlik içinde, sesler, kokular, renk / Uzaktan uzağa karışan yanıklara denk/Birbirlerini işte böyle yanıtlamakta"*. Bütün duyulara açık olabilecek "şiirsel söz" için ozan sesli harflerin rengim bulur, sessiz harflerin biçimini ve devinimini düzenler.

Sann içindeki Rimbaud duyuların alışılmış düzenini bir kez bilinçli bir şekilde bozunca artık organik, inorganik, canlı, cansız, doğadaki tüm varlıklarla, bitkilerle, hayvanlarla, madenlerle, taşlarla, hatta görüntülerle bile bütünleşiyor. Tüm varlıklar sanki onun öteki yaşanılандır, canlıdır, devinim, içindedir, konuşurlar: *"Durdu bir tavşan evliya otlarında (...) ve dua etti ebemkuşağına. Oy! Gizlenen değerli taşlar, -bakıp duran çiçekler. (...) O zamandan*

beri ay işitti çakalları kekik çöllerinde uluyan. (...) Yürüdüm uyararak canlı ve ılık solukları; ve değerli taşlar baktı, ve gürültüsüz kalktı kanatlar. Serin ve körpe aydınlıklarla dolmaya başlayan keçi yolunda ilk tanışmam bana adını söyleyen bir çiçekle oldu. (...) Çocuk ve şafak ağacın eteğine attı kendini. Uyandıklarında öğlendi. "

Rimbaud sanrıların sözcükleriyle yazar. Aksi taktirde düşüncede, kavramda özgür olamazdı.

Rimbaud'nun şiir dilini zaten kavramların kendisi, şiirin yapısı getiriyor. Nasıl düşlerde bir nesne biçim değiştirip başka bir nesne olarak kendini ortaya koyuyorsa, bilinçaltı, bilinçüstü ve bilincin ortaklaşa ürünü olan Rimbaud şiirinde de sözcükler simgeler halinde kendiliğinden geliyor. Yeni bir dilyaratmaya gerek yok. Düş, sanrı, düşsel görüntü (vision) kendi dilini birlikte getiriyor.

Görülmezi Gören Yalvaç: "Voyant"

"Ozan olmak istiyorum ve kendimi görülmezi gören bir yalvaç (voyant) kılmak istiyorum. (...) Tüm duyuların bozulmasıyla (dérèglement) bilinmeze erişmek söz konusu burada" diyor. Ne zaman bozulur duyular? Delilik halinde, rüyada; bir tür gündüz rüyası, gözü açık rüya sayılabilecek hayal kurma atımda ve esrilikte. Delilikte bilinç yoktur; rüya, hayal ve esrilikte ise bulanıktır. Sigmund Freud'u dinleyelim: **"Rüyayı uyandığımızda kalan bölüm pörçük anılarla anımsıyoruz. Anımsayabildiğimiz bu kısma 'rüyanın bilinen kapsamı' diyoruz. Bilinen kapsam çoğu zaman saçma, karışık, birbiriyle ilgisiz ve düzensizdir. Oysa bu düzensizliklerin altında bir düzen vardır. Birbirlerinden kopuk gibi görünen şeyler bir bütünün, ruhsal yaşantımı-**

zın parçalarıdır. Rüyayı belleğimizde kalan kısımlarının anlamını hesaba katmaksızın elemanlarına ayırırsak benzerlik iplikleri birbirine dolaşır ama sonunda bizi birbirleriyle ilişkili bir düşünceler bağlantısına götürür." Freud hayal, yani gündüz düşü üstüne de şunları söyler: *"Hayal üç zaman arasında dalgalanır. Ruhsal eylem günün bir izleniminden, şimdiki zamanın sunduğu, kişinin büyük özlemlerinden birini uyarmaya elverişli bir olanaktan kalkar, oradan geçmişteki bir olaya, çoğunlukla bir özlemin gerçekleştirilmiş olduğu çocukluk döneminin bir olayına uzanır ve o zaman, ruhsal eylem, geçmişle ilişkili ve geçmişteki bir arzunun gerçekleşme biçimi altında ortaya çıkan bir durum oluşturur. Halihazırdaki olanak ve anının izlerini taşıyan uyanık düş ya da hayal böyle meydana gelir ve geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman, arzu teli boyunca sıralanır. (...) Şair, gündüz rüya görendir, şiiirgündüz rüyasıdır."* Rüya ya da hayal halini, yani duyuların düzensizliğini Rimbaud, bir tür açık hipnoz olan sanrı (hallucination) ile gerçekleştirir. Paul Claudel'e göre sanrı haline kişinin ve anılarının henüz tam anlamıyla ve aynı zamanda uyanmadığı sabahın erken saatlerinde *(Bu uyanık olduğum dakikadır bana arınmışğın görüntüsünü veren - Rimbaud.)* ve uzun yürüyüşlerde varılır. Rimbaud'nun ülkeler arası yayan yolculuklar yapan *"rakipsiz bacakları"* olduğunu biliyoruz. Yalvaç (voyant) Rimbaud bilinmeyi bulmak için duyuları bozar, ama bu bozma bilinçli olmalıdır. *"Tüm duyuları uzun süre, sonsuzca ve bilinçle bozup değiştirerek kendini yalvaç, görülmezi gören kılar ozan "*. Bilinmeyene ulaşmak için zaman zaman afyona başvurduğu olur, ancak afyonun sanrılarına rağbet etmez: *"Yeter!.. Kulağıma fısıldanan yanılğalar, büyüler,*

yalancı kokular, çocuk çağlar müziği". Afyonun yalancı sanrısına Barbar şiirinde de "yok onlar" diyerek karşı çıkar: "Kanayan et çadırı ipeği üstünde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin; (yok onlar)." Kısacası nasıl rüyadaki düzensizliğin, uyum bozukluğunun altında bir düzen varsa; Rimbaud da bir başka düzene, bilinmeyene ulaşmak için düzensizliği, duyulardaki bozukluğu bilinçli bir şekilde sağlar.

Zaman ve Mekân

Tıpkı gündüz rüyası olan hayallerdeki gibi geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman arzu teli boyunca sıralanır. Değişik zamanlar kadar, değişik mekanlar da birbiri üstüne biner. *Bu Mevsim Yüzme Havuzu* şiirinde havuzda yıkananlar, İsa'nın kutsadığı yoksullara, sakatlara dönüşür. Deniz burnundaki bir otel (*Burun*) ya da eski bir yapı onu alıp Kartaca'ya götürür. *Barbar (Yıkıcı)* şiirinde çadırlarda yaşayan atalarının yanındadır. *Kötü Karida.* da aynı özlemi dile getirir. *Kentler II'*de zamanın Londra'sı eski Londra ile kaynaşır. *Teker İzleri* ve *Sahneler* çocukluk günleridir, çadır tiyatrolarında gördüğü oyunlardır. *Eski'de* şimdiki zamanla gelecek zaman birleşir, özgür yaşam gerçekleşir: *"Gezin gece, o kalçam, o ikinci kalçanı ve sol baldırım oynatıp tatlı tatlı".* *Krallık* şiirinde bir düş gerçek olur, bilinçaltı ve bilinç bir araya gelerek şimdiki zamanla gelecek zamanı karşılaştırır: *"(...) bir erkekle bir kadın bağırıyorlardı meydana: 'Dostlarım ece olsun bu kadın!'*, *'Ece olmak istiyorum.'* (...) *bütün bir sabah (...) bütün bir öğlen sonrası gerçekten kral oldular"*.

Biçim

Paul Demeny'ye yazdığı mektupta şairden söz ederken *"ötelere'den getirdiği şeyin biçimi varsa oda bir biçim sunacaktır, biçimi yoksa o da biçimsiz verecektir"* diyor. Şunu anlıyoruz: Şiirde biçim ille de klasik biçim değildir. Her şiir ya da her söz kendi biçimini beraberinde getirir. Söz ya da dize klasik "forme"u taşıyacak durumdaysa onu* bir çerçeve içinde tutmak etmek gerekir. Rimbaud'nun sözünü ettiği "biçimsizlik" gerçek anlamda şiirin ya da sözün kendi getirdiği yeni biçimdir, *Illuminations*'daki sinirler gibi.

RimbaudD/ze/er'inde, yani ilk şiirlerinde eski biçimleri dener. Dizeler giderek özgürleşir, örneğin *Mayıs Sür günlerinde* uyağı tümüyle atar, bazı şiirlerinde anlamı feda etmek için ölçüyü de aksatır. *Gemicilik ve Devinin*i ise tümüyle özgür dizelerle yazar. Rimbaud'ya serbest şiirin kurucusu diyebiliriz. *Cehennemde Bir Mevsim* ve *Illuminations'taki* yapıtlar ise uyakların içe atıldığı düzyazılmış şiirlerdir.

İçerik

Rimbaud *"eski ve günümüz şiiri eyleme tempo tutuyor, gelecek yıllar materyalist bir çağa ait, şair bir yurttaş olduğuna göre şiir eylemin önünde gitmeli"* diyor ama şiirinin içeriği eyleme öncülük etmiyor. Belki de yanıp sönen bir Komün ayaklanmasının coşkusu bu. Rimbaud'nun *"kesenkes özgün, çok büyük bir şair, çok büyük bir dilci"* olduğuna ilk dikkat çeken Paul Verlaine *"Illuminations"*daki önsözünde, bu düzyazılmış şiirlerin bir konusu, konu bir-

ligi olmadığını, en azından kendisinin böyle bir bütünlük bulamadığını yazar. Freud'un şu tümcelerini bir kez daha aktaralım: *"Hayal üç zaman arasında dalgalanır. Ruhsal eylem günün bir izleniminden, şimdiki zamanın sunduğu, kişinin büyük özlemlerinden birini uyarmaya elverişli bir olanaktan kalkar, oradan geçmişteki bir olaya, çoğunlukla bir özlemin gerçekleştirilmiş olduğu çocukluk döneminin bir olayına uzanır..."* Rimbaud daha çok, bu özlemin gerçeğeleştirilmiş ya da gerçekleştirilmemiş olduğu çocukluk dönemim yazdı. Ne diyor Tristan Tzara: *"Rimbaud, kendini kendi koşuluna karşıt araçlarla anlatan bir çocukluktur"*.

Teknik Terimler

Rimbaud romantik, soyut sözcüklerden oluşan şiire teknik terimleri, bayındırlığı, geometriyi soktu: *"Köprüler, kimi düz, kimi tümsekli, baştakiler üstüne açılarla inen ya da yana yatmış ötekiler", "Çatısı çelikle örülmüş on beş bin ayak çapındaki bir sanat yapısı bu kümbet.", "Fundalığın akıntıları / Çemberler dizip doğruya doğru / Akıyor açısına ışık burgaçları çarpmış/Dalgakıran 'ın yan yüzlerine doğru. (...) Acunun ülke açıcıları bunlar/Arayan kimyasal ve kişisel serveti / Spor ve rahatlık yolculuk ediyor onlarla /Bu gemide götürüyorlar /Eğitimini soyların, sınıfların ve hayvanların "*.

Özgür Dize

Hugo özgür dize konusunda bazı denemeler yapıyordu: *"Oğlum para kesemi doldur, / Vur/Eyeri, atımı hazır-*

la, / Fırıla." Ancak bunlar daha çok akrobasi oyunlarıydı. Rimbaud özgür dize serüvenine önce bazı şiirlerindeki bazı hecelerin sayısını bile bozarak başladı. *Mayıs Sürgünlerinde* uyağı attı, tüm şiiri uyaksız yaptı. Denizcilik tam bir özgür dize örneğidir. *Illuminations* ve *Cehennemde Bir Mevsim'âe* ise dizeden tümceye geçti, ancak tümcelere iç uyaklar koydu.

Bilinmeyen

Izambard'a mektubunda "tüm duyuların düzenini bozarak bilinmez'e erişmek söz konusu" diyor. Demeny'ye yazdığı mektuba bakalım: "Her söz zaten düşünce olduğundan evrensel bir dil de yaratılacak. (...) Ruha ruh olacak bu dil, düşüncede; koku, ses, renk diye ne varsa hepsini özümleyecek. (...) Demek ki şair, hayvanlardan bile sorumlu." *Sözün Simyasına* da bir göz atalım: "imreniyordum hayvanların mutluluğuna. (...) Her yaratıkta, varlığını o yaratığa borçlu başka yaşamlar var gibi geldi bana, bir domuzu böylece sever oldum."

Şimdi bazı şiirlerini yeniden görelim Rimbaud'nun: *"Durdu evliya oüarı ve devinen çançiçekleri arasında bir tavşan (...) dua etti ebemkuşağına (...) değerli taşlar gizleniyor, çiçekler bakıyordu."* *"Sınırından ormanın çınlıyor, patlıyor, işiyor düş çiçekleri (...) inen bir kilise, çıkan bir göl var."* *"Serin ve körpe aydınlıklarla dolmaya başlayan keçi yolunda, ilk tanışmam bana adım söyleyen bir çiçekle oldu. Çamlar arasında saçlarını dağıtan sarışın çağlayan gülümsedim."*

Bilinmeyene nasıl varılacak?

Izambard'a yazdığı mektupta "Tüm duygu ve anlam-

lann bilinçli bir şekilde bozulup değiştirilmesiyle bilinmeze erişmek söz konusu burada" diyordu. *Sözün Simyası*'ndaki bazı dizeler tanıma biraz daha açıklık getiriyor: *"Yalın sanrıya alıştım: Düpedüz, fabrika yerine cami, meleklerce yapılmış bir tamburlar okulu, gökyüzünün yollarında atlı arabalar, bir gölün dibinde salon; canavarlar, gizemler görüyordum..."*

Sanırım *Bilinmeyen'e* Rimbaud sanrıyla, hayalle ve düşünle ulaşmaya çalıştı. Tüm duygu ve anlamlar değiştirilip bozulacak, ama bunlar bilerek yapılacak. Nitekim zaman zaman bilinmeyene ulaşmak için alkol ve afyona başvurduğu olur, ama bunun yanıltıcı bir görüntü olduğunu anlayıp deneyiminden vazgeçer. Örneğin *Cehennem Gecesi* şiirine afyon yutarak başlar, ancak bilinçaltımın afyonla uyanmasna, afyonun düşün ve sanrılarına rağbet etmez. *"Okkalı bir ağıu yuttum. - Üç kez cennetlik olsun bana ulaşmış öğüt! - İçim yanıyor. Buruyor kollarımı, bacaklarımı ağunun şiddeti, biçimsizleştiriyor, yere vuruyor beni. (...) Görür gibi olmuşum, iyiye ve mutluluğa dönüşümü, esenliği. Betimleyebilir miyim hayali? Cehennemin havası hiç sevmez ilahileri. Milyonlarca çekici yaratıklardı onlar, tath tinsel bir konser, güç ve barış, soylu tutkular., bunlar gibi bir şeyler? (...) - Yeter! Kulağıma fısıldanan yanılgılar, büyüler, yalancı kokular, çocuk çağlar müziği. (...) "*der.

Rimbaud afyonun yarattığı yalancı sanrıya, sayıklamaya, yalancı görüntü ve yalan düşünce *Yıkıcı* (Barbar) şiirinde de, "yok onlar" diyerek karşı çıkar: *"Kanayan et çadırı ipeği üstünde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin (yok onlar)..."*

Demek ki, esriklikle, düşlerle, afyonla bile bilinmeyene varmak zor. Geride tek sanrılarla en iyi uyum kuran

sözcüklerin büyüü kalıyor. Bu büyüü, aslında Rimbaud'dan önce Nerval ve Baudelaire de araştırmıştı. Kitap kurdu Rimbaud'nun Nerval'den hiç söz etmemesi çok ilginç. Oysa, daha yıllar önce Nerval, *Yaldızlı Dizeler* sonesinde bilinmeyenin kapışım açacak anahtarı veriyordu:

*İnsan özgür düşünür, sen misin tek düşünen
Yaşamın her nesnede can bulduğu dünyada
Elindeki güçlerde özgürlüğün var ama
Verdiğin öğütlerin tümünden başka Evren.*

*Her çiçek aynı ruhtur doğada filizlenen
Saygı duy hayvandaki devinip duran ruha
Her şey duyarlı, her şey senden güçlüdür daha
Bir aşk gizemi vardır her madende dinlenen.*

*Bir göz seni izliyor kör bir duvarda bile
Unutma, madde varsa ona bağlı söz de var
Kullanma nesneleri hoyrat bir amaç ile*

*Her karanlık varlıkta gizli bir tanrı yaşar
Ki O'nun gözlerinden yeni bir göz doğuyor
Her taşın kabuğunda saf bir ruh çoğalıyor.*

Şairi "voyant" (bilici) kılmak ve bilinmeye ulaşmak Baudelaire'in de tutkusu. Rimbaud şiir dilinden söz ederken "ruha ruh olacak bu dil; koku, ses, renk, ne varsa düşüncede hepsini özetleyecektir" diyor. Nerval gibi Baudelaire de bilinmeyene, koku, ses ve rengi yansıtan, özetleyen sözcükler büyüüyle ulaşmak ister, *İletişim* sonesinde, şunları yazar:

*Bir tapınaktır Doğa, direklerinden akan
Anlaşılması güç, karışık sesler duyulur
Ve kişi, tanıdık gözleriyle ona bakan
Simge ormanlarından geçip yola koyulur.*

*Aydınlık gibi geniş ve gece gibi kara
O derin birlik içinde, sesler, kokular, renk,
Uzaktan uzağa karışan yankılara denk
Birbirlerini işte böyle yanıtlamakta.*

Rimbaud, bilinmeyene götüren büyük formülü Nerval'den ve "Şairlerin Tanrısı" dediği Baudelaire'den mi alıyor?

Öyle de olsa, *Illuminations* ve *Cehennemde Bir Mevsim* kendinden önceki ozanların çoğunu aşır, en büyük çağdaşlarından daha bir öncelik ve güvenle, hem çağının hem de gelecek kuşakların şiirine damgasını vuruyor.

Erdoğan Alkan

ILLUMINATIONS (*)'

(*) Rimbaud betiğine bu adı ingilizce olarak koydu. Fransızcasıyla ilgili olmadığı için Türkçeye çevirmedi. Freskler ve kapı üstlerindeki küçük resimler anlamına geliyor. Fransızcadaki anlamısa: Pırıltılar.

TUFANDAN SONRA

Biter bitmez Tufan düşünü,

Durdu evliyaotlannda ve devinen çançiçeklerinde
bir tavşan ve örümcek ağının arasından dua etti ebemku-
şagma.

Değerli taşlar gizleniyor, -çiçekler bakıyordu, oy!

Kirli anacaddede kasap tezgahlan kuruldu ve çekil-
di kayıklar gravürlerdeki gibi kat kat resmedilmiş denize
doğru.

Mavi Sakarın evinde, aktı kan, - mezbahalarda, Tan-
n mührünün pencereleri soldurduğu sirklerde. Kan ve süt
aktılar.

Kunduzlar ev yaptılar. Tüttü çayevlerinde "mazagran-
lar".

Camlarından hâlâ sular akan büyük evde, yaşlı çocuk-
lar baktı görkemli imgelere.

Bir kapı çarptı, - ve köy alanında çocuk, gözkamaştı-
ran sağnakta, çevirdi tüm kulelerin rüzgâr gülleriyle dolu
kollarım.

Bayan xxx bir piyano yerleştirdi Alplere. Katedralin
yüzbinlerce sunağında kutsandı ayın ve kudas törenleri.

Kervanlar kalktı. Buzlu gece kaosunda kutbun, kurul-
du Splendide Otel.

O zamandan beri Ay, duydu kekik çöllerinde uluyan çakalları, -meyve bahçelerinde mırıldanan çoban türkülerini. Sonra, tomurcuğa durmuş mor ulu ağaçta Eucharis, bu ilkyazdı dedi bana.

- Kayna, göl; - Köpük, yuvarlan köprünün ve ağaçların üstünde; - Kara çarşaf lar ve org lar, - şimşekler, gökgürültüsü, - yükselin ve yuvarlanın; - Sular ve acılar, yükselin ve yükseltin tufanları.

Çünkü dindiğinden beri tufanlar, - oy gömülen değerli taşlar, oy açılmış çiçekler! - bir sıkıntıdır gider! ve o , Ece, çömlekte ateşi harlayan Büyücü Kadın, hiç anlatır mı bize, yalnız kendi bildiği, bilmediğimiz şeyi.

ÇOCUKLUK

I

Bu put, kara gözler ve san kıl, anasız babasız, odsuz ocaksız, Meksika ve Felemenk masallarındandır soylu; vahşi gök, vahşi kırlar yurtluğu, koşuyor, gemisiz dalgaların insafsızca Yunan, Slav ve Kelt adları taktığı kıyılarda.

Sınında ormanın - cınlıyor, patlıyor, işiyor düş çiçekler, - portakal dudaklı kız bacak bacak üstüne atmış çayır-lardan kaynaklı duru tufanda, ebemkuşaklanm, bitkilerin, denizin gölgeleyip arasından geçtiği, giydirip kuşattığı çıplaklıkta.

Denize komşu taraçalarda firdönen bayanlar; çocuksu ve devce, buzu çözülmüş korular ve bahçeciklerin yağlı toprağındaki takı, bakır yeşili köpükte görkemle kara, genç anneler ve bakışları haç yolculuklarıyla dolu büyük rahibeler, sultanlar, hükümdar yürüyüşlü, hükümdar giysili eceler, küçük yabancı kızlar, usul usul acı çeken mutsuzlar.

Vakit "tatlı beden"in, "tatlı yüreğin" vakti, sıkıntı bitmiyor ki!

II

O bu, küçük ölü kız, gül fidanlarının ardında. - İniyor peronu ölüp gitmiş genç anne - Amcaoğlunun faytonu haykırıyor kumsalda - Küçük Kardeş (Hindistan'da kendisi) orda, batan güneşin önünde, karanfiller çayırında. - Şebboy lu tabyaya dikine gömülen yaşlılar.

Altın yaprakların anoğlu kuşatmış evini generalin. Güneydeler - Kırmızı yolun üstündeki han bomboş. Şato satılık; pancurlan sökülmüş. - Kilisenin anahtarını papaz götürmüş olmalı. - Parkın yöresindeki bekçi kulübeleri boş. Darabaîar çok yüksek, ağaçların hışırdayan dorukları görülüyor sadece. İçerde bir şey yok zaten.

Yükseliyor çayırlar rüzgâr gülleri kopmuş küçük köylere. Sulama havuzunun kapağı açık kalmış. Ey haçlı tepeler, çölün değirmenleri, adalar, değirmen taşları.

Büyülü çiçekler vızıldıyordu. Beşik gibi sallıyordu onu yamaçlar. Masalsı bir incelikteki hayvanlar dolaşıyordu, sıcak göz yaşlanmın sonsuzluğundan yapılmış enginde yığılıyordu bulutlar.

- III

Ormanda bir kuş var, cıvıltısı durdurur sizi, allaştırır yüzünüzü.

Bir saat var çalmayan.

Bir su birikintisi var beyaz hayvanların yuva yaptığı.

İnen bir kilise ve çıkan bir göl var.

Küçük bir fayton var ormanda terk edilmiş ya da, kor delalarla süslü, inen doludizgin keçi yolunu.

Giysili küçük tiyatrocular var, ormanın kıyısındaki yolda.

Ve aç ve susuz olduğunuz an, biri var sizi avlayan.

IV

Taraçamın üstünde dua eden ermişim, - Filistin Denizi'ne doğru otlayan uysal hayvanlar gibiyim.

Bilginim karanlık koltuktaki. Sıcıyor dallar ve yağmur kitaplığın penceresine.

Yayasıyım büyük yolun; bodur ormanlardan geçen bentlerin uğultusu adımlarımda. Bakıp duruyorum batan güneşin üzgün, altın annmişğine.

Yüksek denize uzanan dalgakıran üstünde; terk edilmiş çocuk bendim ve o küçük uşaktım alnı güneşe değen ağaçlı yolu izleyen.

V

Dağ yollar taşlı. Tepeler katırtırnaklanyla kaplı. Dal kıpırdamıyor. Kuşlar ve kaynaklar ne kadar uzak Yürüyorum, belki de dünyanın sonundayım.

Kiralsınlar bana, çizgiler çimentodan, kabartma, bu kireçle badanalanmış mezan - yer altında, uzaklardaki.

Dirseklerim masada oturuyorum, gür bir ışıkla lamba ısıtıyor aptalca sevdiğim günceleri, bu ilgisiz betikleri.

Yeraltı salonumun üstünde, sonsuz bir uzaklıkta kurulmuş evler, sisler yoğunlaşıyor. Çamur kırmızı belki de kara. Canavar kent, sonsuz gece!

Az yukarda lağımalar. Yanlarda yeryuvarlağının dol-

gun iç çeperleri. Belki de gök uçurumları, ateş kuyuları. Belki burda, bu düzlemde buluşuyor aylar ve kuyruklu yıldızlar, denizler ve masallar.

Safir, maden küreler düşünüyorum acı saatlerinde. Sessizliğin ustasıyım. Şu görünen küçük ışık neden sararıp solsun tonozun köşesinde?

MASAL

Alışılmış bir görkemi sürdürüp durmaktan bıkmıştı bir hükümdar. Olağanüstü sevdâ devrimleri düşlüyor ve bu düşlerini de, Tann'ya ve süse tapmaktan başka şey bilmeyen kadınlarıyla gerçekleştiremeyeceğim" görüyordu. Gerçeği, gerçek arzuyu, özlü doyumunu yaşamak istiyordu hükümdar. Günah olsun olmasın, istiyordu bunu. Üstelik buyruğunda bir hayli asker vardı.

Düşüp kalktığı bütün kadınları öldürttü. Nasıl da talan oldu o güzellik bahçesi! Kılıç altında can verirken şükranla andılar onun adını. Yenilerini istemedi. - Yine de başka kadınlar ortaya çıktı.

Av dönüşü ya da eğlencelerden soma yanında kim varsa öldürdü. - Kimse de ayrılmadı yanından.

Değerli hayvanları zevk için boğazladı. Sarayları yıktı. Üzerlerine yürüyüp dilim dilim doğradı insanları.

- Bitip tükenmek bilmedi kalabalık, altın çatılar, güzel hayvanlar.

Kendinden geçebilir mi yakıp yıkarak, vahşetle gençleşebilir mi insan? Halktan çıt çıkmadı. Destekleyen de olmadı.

Bir akşam gururla, atım dört nal sürüyordu. Karşısı-

na bir Peri çıktı, anlatılamaz,-hatta sözcüklere sığmaz bir güzellikteydi. Yüzünde, edasında, çok değişik, karmaşık bir sevdanın!., olağanüstü, hatta dayanılmaz bir mutluluğun muştusu vardı! Hükümdarla Peri sanırım tam sağlık içinde yok olup gittiler. Nasıl ölmezlerdi ki? Birlikteydiler ya, öldüler.

Sarayında öldü o hükümdar, belli bir yaşa gelince. Hükümdar periydi. Peri de hülmmdar.

Tutkumuz bilge müzikten yoksun.

GÖSTERMELİK OYUN

Sevimli, güçlü soytarılardır onlar. Niceleri dünyalarınıza girdi. Öyle, parlak yetilerini, bilinçlerinize değgin deneyimlerini bile kullanmaya pek çalışmadan, gereksinim duymadan. Ne olgun insanlardır onlar! Gözleri yaz gece-sine benzer alık, kırmızı, kara, üç renk, altm yıldızlar çakılmış çelik; yüzler çarpık, kurşuni, soluk, yangından kalma sesler çalgın gülüşlü, kısık! Vahşice yürüyorlar eskimiş giysileriyle! - Gençler de var içlerinde - nasıl da gözlerini dikmişler Kerubi'ye? Sesleri korkunç, tehlikeli, coşkun pınarları var. İğrenç bir lüks içindeki onları kente geriden gönderiyorlar.

Ey öfkeli asık yüz ve onun acı Cenneti! Ne fakirlerinizde benzer, ne de başka sahne soytarılarına bunlar. Kötü bir rüyadan arta kalan bir tatla, yanık türküler söyler, çalarlar, uğruların, yarıtannların içli öykülerini oynarlar tarihin ve dinlerin ötesinden gelen bir tinsellik. Çinliler, Hotantolar, Çingeneler, şapşallar, sırtlanlar, Molochlar, yaşlı bunaklar ve uğursuz iblisleriyle, bu gösteride onlar, halk oyunlarını, orta oyunlarını, annelerin olduğu kadar, hayvanların sevgilerini de sergiler. En yeni oyunları, sevda türkülerini de kendi yorumlarıyla dile getirebilirler. Us-

ta hokkabazlardır, yerleri de, kişilikleri de değıştirirler, manyetik güldürü sanatına sahipler. Gözler alev alev yanar, kan şarkı söyler, kemikler genişler, gözyaşları ve kırmızı telcikler oluk oluk akar. Güldürürler ya da dehşet saçarlar ve oyuncularının izleri ya bir dakika sürer, ya da aylar boyunca.

Bu yabanıl oyunun anahtarı yalnız bende var.

ESKİ

Pan'ın güzelim oğlu! Çiçekler ve salkımlarla taçlı al-
ımım yöresinde gözlerin, değerli küreler, dönüp duruyor.
Şarap tortusu bulaşık avurtların çöküyor. Işıldıyor dişlerin.
Göğsün benziyor kitaraya, sansın kollarında çalgı sesleri.
Çarpıyor yüreğin çifte cinsin uyuduğu karında. Gezin ge-
celeyin oynatıp tatlı tatlı, o kalçam, bu kalçanı ve şu sol
bacağını.

BEING BEAUTEOUS (*)

Kar önünde boylu boslu bir Güzel Varlık. Ölü uğultular ve sağır müzik çemberleri yükseltiyor, genişletip titriyor o carımı bedeni, tıpkı bir görüntü gibi; şarap rengi kara yaralar açılıyor güzelim tenlerde, ışıkların üstünde, görüntünün yöresinde yaşamın öz renkleri koyulaşıyor ve dans edip belirginleşiyor sonra. Titreşimler yükseliyor, çınlıyor ve bu izlenimlerle çılgına dönmüş tat, dünyanın, bizden uzak güzellik anamıza mızrak mızrak attığı ölümcül ısıklarla ve boğuk müziklerle, - bir gidip bir geliyor.

Ey küllü yüz, kıl levhası, kristal kollar! Bu güzelim havada, ağaçlar arasında, üstüne çullanmak zorunda kaldığım şarap bardağı!

(*) Şiirin aslında İngilizce. "Güzel Varlık" anlamında.

YAŞAMLAR

I

Ey kutsal ülkenin koca yollar, tapınağın taraçaları! Ne oldu bana atasözlerini açıklayan brahman? O zamanlardan, ordan, görüyorum yaşlıları yine de! Ansıyorum gümüş ve güneş saatleri ırmaklara doğru, kırım omzumdaki elini ve okşayışlarımızı biberli ovalarda ayakta. - Lal güvercinlerin kanatlanışı, düşüncemin yöresinde gürliyor. - Sürgün olduğum bu yerde bir sahnem oldu İri orda oynanır tüm yazınların acıklı başyapıttan. Duyulmadık zenginlikler gösterirdim sizlere. Bulduğunuz hazinelerin öyküsünü gözlemliyorum. Görüyorum somayı. Bilgeliğim çalkantı kadar horlanmış. Nedir ki benim hiçliğim, sizi bekleyen uyusukluk yanında?

II

Bir mucidim benden öncekilerden çok daha başka değerlerde; hatta bir müzisyenim, aşkın anahtarı gibi bir şeyi bulan. Şimdi, beyfendisiyim göğü sade kekre bir kırım, duyulanmak istiyorum düşünüp anısını dilenci çocuklu-

ğun, ıraklığın ya da tahta ayakkabılarla gelişin, kalem kavgalarının, beş ya da altı dulluğın ve güçlü başım engel olduğı için dost uğultulara erişemediğim şu ya da bu balayı gecelerinin. Eski göksel kıvanç payımdan yakındığım yok: Bu sade havası kekre kırın hani hani işliyor acımasız kuşkuculuğumu. Ama zaten bu kuşkuculuk artık işe yaramayacağından ve kendimi yeni bir kargaşaya adadığım içindir, - bekliyorum betterin betteri bir deli olmayı.

III

Bir ambarda tamdım dünyayı, on iki yaşında kapattıldığım; sergiledim insanlık güldürüsünü. Tarihi bir şaraphanede öğrendim. Rasladım tüm kadınlarına eski ressam-lann, bir Kuzey kentindeki şu ya da bu törende. Eski bir çarşımda Paris'in bana eski bilimler öğretildi. Yam yöresi Doğu görkemli bir evde tamamladım sonsuz yapıtımı ve ünlü köşeme çekildim. Kanımı mayaladım. Görev bitti. Bunu düşünmeye gerek bile yok. Artık tamı tamına gömüt ötesindenim ve görevler yok.

GİDİŞ

Görüldü yeteriyle. Görüntü var oldu bütün hallerde.

Edinildi yeteriyle. Kentlerin uğultuları, akşam ve güneşte ve her zaman.

Tarımdı yeteriyle. Yaşamın durakları. - Ey Uğultular ve Görüntüler!

Gidiş yeni şefkat ve yeni gürültünün içinde.

KRALLIK

Güzel bir sabah, tatlı mı tatlı bir halkın içinde, onurlu bir erkekle bir kadın bağıyordu genel alanda: "Dostlarım, ece olsun istiyorum bu kadın!" "Ece olmak istiyorum!" Gülüyordu ve titriyordu kadın. Ermiş, smavdan geçmiş dostlara sesleniyordu adam. Karşılıklı kendilerinden geçiyorlardı.

Ve, lal rengi duvar kâğıtlarının evler üstünde yükseldiği bütün bir sabah ve palmye bahçelerinin kıyısında yürüdükleri bir öğlesonrası gerçekten kral oldular.

BİR SAĞDUYUYA

Pamağının bir vuruşu davula, boşaltıyor tüm sesleri ve yeni uyum başlıyor.

Attığın bir adım ayağa kalkışdır yeni insanların ve düşmeleri yola.

Başın çevriliyor: Yeni sevi! Başm çevriliyor, - yeni sevi!

"Değiştir nasiplerimizi, acılan ele, zamandan başla-yarak" diye sesleniyor bu çocuklar şarkılarla sana. "Yükselt nerede olursa olsun talihlerimizin ve dileMerimizin tö-zünü" diye yalvanyorlar sana.

Ezelden çıkıp geldin, her yere gideceksin.

ESRİKLİK SABAHİ

Ey benim İyim! Ey benim Güzelim! Yalpalamadan yürüdüğüm acımasız bandomızika! Cinlerin işkence çarkı! Hurra, duyulmadık yapıt ve anlı şanlı beden, ilk kez! Çocukların gülüşleriyle başladı, bitecek onlarla bu. Kala-cak bütün damarlarımızda bu ağı, dönerken bandomızı-ka, eski uyumsuzluğa kavuştuğumuzda bile. Ey şimdi bu işkenceleri hakkeden bizler! Getirelim özlemle yan yana, yaratılmış bedenimiz ve ruhumuza verilmiş o insanüstü sözleri: O sözleri, o çılgınlığı. İncelik, bilim, şiddet! Söz verildi bize iyilik ve kötülük ağacının karanlığa gömüle-ceği, zorba dürüstlüklerin sürüleceği, arınmış sevdiğimizi alıp götürelim diye. Bazı iğrenmelerle başladı bu ve bitiyor, - emanet edemeden bizi o sonsuzluğa hemen, - bitiyor kokular bozgunuyla bu.

Çocukların gülüşü, kölelerin suskunluğu, erdenlerin sertliği, burdaki biçimler ve nesnelerin ürpertisi, kutlu olsun anısıyla bu uyanışın. Hoyratça başlamıştı bu, alev ve buz meleklerle bitiyor işte.

Küçük esirlik uyanışı, kutsal! Bize ödül verdiğin maske karşılığında ancak. Onaylıyoruz seni, yöntem! Dün, biz yaştan her birine ün ve şan verdin, unutmuyoruz. İnan-cımız var ağuya. Ömrümüzü tümüyle verebiliriz her gün.

İşte Canakıycılann vakti.

TÜMCELER

Şaşkın dört gözümüz için tek bir kara ormana, - iki sadık çocuk için kumsala, - aydın sevgimiz için müzikli bir eve dönüştüğünde dünya, - bulacağım sizi.

Şu dünyada, tek basma yaşayan, durgun ve güzel, "düyulmadık bir süs"le çevrili yaşlı bir adam olsun sadece yeter, - ayaklarınıza kapanırım.

Tüm anılarınızı gerçekleştiresem, - sizi kul köle eden kadın ben olsam, - yıldınrdm sevdamdan.

Güçlü olduğumuzda - kim geriler? Biz çok kıvançlıyken, - kim gülünç düşer? Çok kötü olduğumuzda, - ne ya-parlardı bizle?

Süslenin, dans edin, gülün. - Asla salamayacağım Se-viyi pencereden.

Arkadaşım, dilenci kız, canavar çocuk! umurunda mı senin bu mutsuz kadınlar, bu işçi kızlar ve benim sıkıntı-larım! Bağlan bize dayanılmaz sesinle, sesin! tek dalkavu-ğu bu iğrenç umutsuzluğun.

Bulutlu bir sabah, temmuz. Havada bir kül tadı uçuyor; - terleyen bir odun kokusu ocakta, - suya batmış çi-çekler, - talan olmuş gezdiğim yerler, - tarlalarda arkların ince suyu, -peki nerde oyuncaklar, günnükler?

Teller çektim çankulesinden çankulesine; kordelalar pencereden pencereye; yıldızdan yıldıza altm zencirler çektim ve dans ediyorum.

Tütüyor sürekli yukardaki göl. Hangi büyücü kadın doğrulacak beyaz batan güneşin üstünde? Hangi mor yapraklar inecek?

Akarken kamu giderleri kardeşlik törenlerine, çabyorlar pembe ateş çanım bulutlarda.

Hoş bir çim mürekkebin tadını uyandıran kara bir barut çiseliyor usulca geceme. -Kısıp ışıklarım avkenin ya- tağa atıyorum kendimi ve karanlıktan yana dönünce, sizleri görüyorum, kızlarım! ecelerim!

İŞÇİLER

Ey sıcak şubat sabahı! Uyandırdı tatsız Güney saçma yoksulluk anılanınızı, genç mutsuzluğumuzu.

Henrika'nın pamuk etekliği vardı siyah beyaz kareli, giyilen geçen çağda, kurdeleli bir başlığı, ipek boyun atkısı. Bir yastan çok daha acıklydı bu. Şöyle bir. dolaştık kentin dışında. Kapalıydı hava ve kışkırtıyordu o Güney rüzgârı altüst olmuş bahçelerin ve kurumuş çimenlerin tüm çirkin kokularını.

Benim kadar yormamış kadınımı bu. Geçen ayın su baskınından kalma ve yüksekçe bir keçiyolundaki yarıқта minik balıklan gösterdi bana.

Dumanı ve tezgah gürültüleriyle, bizi izliyordu kent uzaktan uzağa yollarda. Ey öteki acun, gökyüzü ve gölge-liklerin kutsandığı konut! Güney anımsatıyordu bana mutsuz olaylanm çocukluğumun, yaz umutsuzluklanımı, yazgının hep benden uzaklaştırdığı korkunç güç ve bilim niceliğini. Hayır! Hep yalnızca nişanlı öksüzler kalacağımız bu cimri ülkede geçilmeyeceğiz yazı. Dilerim bu katılasmış kol sevgili bir imgeyi sürüklemesin artık.

KÖPRÜLER (GÜMÜŞSÜ KRİSTAL GÖKLER)

Gümüşsü kristal gökler. Garip görünümüyle köprüler, kimi düz, kimi tümsekli, baştakiler üstüne açılarla inen ya da yana yatmış ötekiler ve diğer aydınlanmış kıvrımlarında suyun yenilenen o biçimler, ama hepsi de öyle uzun ve ince ki kümbetlerle yüklü kıyıları alçalıp küçülüyor. Kiminin yöresinde hâlâ viran evler. Kimi; direkleri, işaretleri, ince duvar korkuluklarını ayakta tutuyor. Kesiliyor ve akıyor ezgili uyumlar, çıkıyor kıyı yamaçlarını çalgı telleri. Ayırt ediliyor kırmızı bir ceket belki öteki giysilerden ve çalgılardan. Halk türküleri mi bunlar, konser parçaları mı derebeylik çağlarından, kucaklamalardan kalıntılar mı? Su gri ve mavi, geniş, denizin bir kolu gibi. - Göğün yükseğinden düşen ak bir güneş ışığı yok ediyor bu güldürüyü.

KENT

Kentin planında olduğu kadar evlerin iç ve dış mimarisinde de her türden eski zevkin umursanmadığı anaken-tin, gelip geçici, halinden pek fazla şikayetçi olmayan bir yurttaşayım. Hiçbir inanç anıtmı Merini gösteremezsiniz burda. Erdem ve dil en basit düzeye inmiş, pes! Birbirle-rini tanımak gereği duymayan bu milyonlarca insan, öyle-sine aynı eğitimi, aynı uğraşmayı, aynı yaşlılığı sürdürüyor-lar ki yaşamın bu gidişi saçma istatistiklerin Avrupa halk-ları için öngördüğü zamandan çok daha kısa sürede sona-erer. Nitekim pencereden yeni tayflar görüyorum yuvar-lanarak gelen yoğun ve sonsuz kömür dumanlarında, - ağaçlardan gölgemiz, yaz gecemiz! - Tüze tanrıçaları, Ye-ni Erinnyeler görüyorum, yerim yurdum ve tüm yüreğim olan, yüreğimi andıran kır evinin önünde, - ölümü de gö-rüyorum gözü yaşsız hamarat kızımız, cariyemiz ölümü ve umutsuz Seviyi ve yolun çamurunda uluyan güzel bir Suç görüyorum.

TEKER İZLERİ

Yaz şafağı uyandırıyor sağda yapraklan, buğulan, parkın köşesinden gelen gürültüleri ve soldaki kıyıların mor gölgelerinde nemli yolun binlerce hızlı teker izleri. Perile-
rin geçit töreni. Şöyle: Yıldızlı tahta hayvanlarla, direkler
ve alaca perdelerle yüklü arabalan çekiyor dört nala benek-
li yirmi sirk atı. Acayip hayvanlarda çocuklar ve insanlar.
- Eski faytonlar ya da masallardaki süslü arabalar gibi bay-
raklarla donanmış, çiçeklerle bezenmiş yirmi taşıtta çocuk-
lar, bir kır oyunu için bayramlıklarını giymiş. - Ve sayvan-
larının altında, dizilmiş abanoz sorguçlan, mavi, kara ve
kocaman kısırakların tınsa kalkıp çektiği tabutlar.

KENTLER

Kentlerdir bunlar! Halktır, onun için yükseldi o güzelim Allenghany ve Lübnan dağları! Görünmez raylar ve makaralar üstünde devinen kristal ve ahşap dağ evleri. Dev yontular ve bakır palmyelerle çevrilmiş yaşlı yanardağ ağızları ezgilerle kükrüyor ateşlerde. Dağ evlerinin ardına ağan su yollarında çınlıyor sevdalı şölenler. Çan havalanın avı haykırıyor boğazlarda. Dev şarkıcılardan oluşan topluluklar, dorukların ışığı kadar parlak giysiler ve flamlar içinde, koşuyorlar. Çevrimlerin ortasındaki sahanlıklarda yığıtliklerini çağmyor Rolandlar. Uçurumun köprülerinde ve hanların çatılarında gökyüzünün alev sıcaklığı, direkleri bayraklarla donatıyor. Meleksi Kentaurların çığları arasında gezdiği yüksekliklere kadar ulaşıyor çöküşü tapanmanın. En yüksek tepelerin bile üstündeki, Venüs'ün ölümsüz doğusuyla rahatı kaçırmış bir deniz, dalgalann korosuyla, değerli incilerin ve möhreböncüklerin uğıltusuyla yüklü, - deniz, ölümcül köprüler saçıp karanyor kimi zaman. Böğürüyor aklarlarda armalarımız ve kupalarımız kadar büyük, devşirilmiş çiçekler. Kırmızı ve süt beyaz giysileriyle Mab halayları çıkıyor dere koylarından. Yukarda, ayakları çağlayanın ve böğürtlenlerin içinde geyik-

ler memesini emiyorlar Diane'ın. Hıçkınıyor kent yöresindeki Bacchante'lar, ay yanıyor, uluyor. Giriyor demircilerin ve keşişlerin mağaralarına Venüs. Şarkılarla kule canlan sözcülüğünü yapıyor halkların. Yükseliyor kemikle kurulmuş şatolardan bilinmeyen bir müzik. Değişikliğe uğruyor tüm efsaneler ve saldırıyor kasabalara Ren geyikleri. Fırtınaların cenneti çöküyor. Sürekli gecenin törenini dans ediyor vahşiler. Ve ben, toplulukların yeni emeği övdüğü, buluşmamız gereken tepelerin masalsı hayaletlerini atlatamadan, yoğun rüzgâr altında dolaşıp durduğumuz bir Bağdat bulvanının devinimine kanştım bir an.

Hangi uğurlu eller, hangi tatlı an geri verecek bana uykularımın, en küçük devinimlerimin kaynaklandığı o yeri.

SERSERİLER

Nice acımasız akşamları borçlu olduğum zavallı kardeş! "Tutkuyla yapmıyordum bu işi. Dalga geçmiştım güçsüzlüğüyle. Benim hatam yüzünden yine sürgün ve kölece bir yaşama dönebilirdik." Talihsiz olduğumu söylüyor, saçma sapan erdemler buluyordu bende ve garip nedenler sıralıyordu.

Bu şeytansı bilgini alayla yanıtlayıp pencerenin önüne atıyordum kendimi ve içinden ender müzik şeritleri geçen kının ötelerinde gelecekteki bir gece lüksünün hayatlerini yaratıyordum.

Biraz da sağlığa değgin bu eğlenceden sonra bir ot mindere uzanıyordum. Ve hemen her gece, yastığa koyar koymaz başını, - rüyasındaki haliyle! ağzı kokmuş ve gözleri yerinden uğramış, kalkıp zavallı kardeş, aptalcasına hazine düşünüyolarak beni salona çekiyordu.

Doğrusu tüm özdenliğimle, onu Güneşin oğlunun ilkel haline getirme görevini üstlenmişim, ve - mağaraların şarabıyla, yolun kurabiyesiyle beslenip dolaşıyorduk başıboş, ben yeri ve formülü bulma telaşmdaydım.

KENTLER II

Dağ gibi haliyle resmi akropol çağdaş barbarlığın mimari anlayışım en aşın noktaya vardıyor. Hep gri bir göğün donuk ışığım, yapıların saltanatlı parıltısını, toprağın sonsuz karını betimlemek olanaksız. Mimarının klasik görkemleri gülünç bir büyüklük özentisiyle yeniden uygulanmış. Hampton Court'dan yirmi kez daha geniş bir alanda açılmış resim sergilerindeyim. Ne resim! Bakanlıkların merdivenlerini Norveçli bir Nabuchodonosor yaptırmış; görebildiğim kadanyla, yapılarda çalışan küçük görevliler Brennuslulardan daha gururlu, dev yontulara, inşaata nezaret eden bekçiler, diğer ilgililerin görünümü karşısında titredim. Yapıların, alanlar, avlular, kapalı taraçalar çevresinde toplanması işlerinden etmiş arabacıları. Üstün bir ustalıkla işlenmiş ilkel bir doğayı yansıtıyor parklar. Yukarı mahallede tuhaf yerler var: Gemisiz, bomboş bir denizin kolu yuvarlıyor pul pul mavi örtüsünü büyük sokak fenerleriyle donanmış nhtımlar arasında. Kısa bir köprü Sainte-Chapelle kubbесinin tam altındaki gizli kapıya götürüyor. Yaklaşık on beş bin ayak çapında çelik bir sanat yapıtı bu kubbe.

Baku-köprülerin, sahanlıkların, hallerin ve yapı ayak-

lannın bazı yerlerine bakarak kentin derinliğini kestirebileceğimi sandım. Hesapta olmayan bir tansık: Akropol'ün üstünde ya da altodaki diğer mahallelerin yüksekliği, alçaklığı ne kadar? Çağımızdaki bir yabancı için bunu kestirmek olanaksız. Kemerli geçitleriyle çarşı, mimarisi değişmeyen, yuvarlak, büyük bir alan şeklinde. Mağazalar, dükkânlar görülmüyor, ama yoldaki kar çiğnenmiş. Londra'da pazar gezintisi yapanlar kadar ender raslanan birkaç Hint mihracesi elmas bir arabaya doğru gidiyor. Kırmızı kadifeden birkaç sedir: Fiyatları sekiz yüzle sekiz bin rupi arasında değişen içkiler satılıyor. Bir ara tiyatroları düşünüyorum, sonra kendi kendime dükkânlarda zaten yeterince acıklı oyunlar oynanıyordur diyorum. Polisler geliyor usuma, yasalar kim bilir ne acayıptır, buralarda polis de bulunmaz, serüvenci de; kafamdan bu düşünceyi de silip atıyorum.

İşıkla donanmış bir dış mahalle, güzel bir Paris sokağı kadar zarif. Nüfusu birkaç yüz kişi kadar; evleri dağınık değil ve garip bir biçimde gözden kayboluyor kırdaki ormanları ve dev tarım işletmeleriyle sonsuz batıyı dolduran bir Kontlukta, kovalarken vahşi soylular ılık altında günlüklerini.

AKŞAM SAATLERİ

I

Işıkli bir esenlik bu, ne sayrılık ateşi, ne de can sıkıntısı, yatakta ya da çayırdı.

Dosttur bu, ne ateşli, ne güçsüz. Dost.

Sevilen kadındır bu, he acı çektiiren, ne acı çeken. Sevilen kadın.

Hiç aranmamış hava ve dünya. Yaşam.

- Sahi bu muydu?

- Düş serinliyor.

II

Direğe yeniden vuruyor ışık. İki ucundan salonun anlamsız süslerle uyumlu yükseklikler kavuşuyor birbirine. Gece bekçisinin karşısındaki duvar, ağaç kesme, freze sanatlarının, hava şeritlerinin, yerbilim olaylarının birbirini izleyen ruhsal bir zinciridir. - Duygusal kümeler düşü, yoğun ve hızlı, tüm görüntüler arasındaki her türden insanlarla.

III

Gece, güvertenin çevresinde tekne boyunca, dalga dalga uğulduyor akşam saatlerinin lamba ve halıları.

Akşam saatlerinin denizi tıpkı Amelie'nin memeleri.

Duvar halıları yarıya kadar, akşam kumrulannın içine atıldığı zümrüt renkli dantela korular.

Kara ocağın kapağı, gerçek güneşleri kumsalların; büyülerin kuyuları, oy: Şu biricik görünümü şafağın.

GİZEMLİ

İnişinde yamacın, melekler döndürüyor yün entarilerini çelik ve zümrüt otlaklarda.

Sıçırıyor alev çimenler tepenin doruklarına dek. Sol da dağın çürük toprağı, kıyımlar ve savaşlarla ezilmiş, ve yıkıma uğramış gürültüler kambur sırtlarını ören. Sağdaki bayırın ardında doğuların, evrimlerin çizgisi.

Görüntünün çok üstünde, möhreboncuklanm, insan cıl gecelerin dönüp duran ve sıçrayan uğultusuyla biçimlenirken şerit,

Tatlılık yıldızlarla, gökyüzüyle, kalan ne varsa onlarla bezenmiş, bayırın amacında - tam yüzümüze karşı iniyor sepet gibi ve orda, aşağıda, hoş kokularla doldurup maviliyor uçurumu.

ŞAFAK

Kucakladım yaz şafağım.

Sarayların önünde dal kımıldamıyordu henüz. Su ölüydü. Terk etmemişti gölgeler orman yolunu. Yürüdüm uyararak canlı ve ılık soluklan; ve değerli taşlar baktı ve sessizce havalandı kanatlar.

Serin ve körpe aydınlıklarla dolmaya başlayan keçi yolunda, ilk tanışmam, bana adımı söyleyen bir çiçekle oldu.

Çamlar arasında saçlarını dağıtan sansın çağlayana gülümsedim; tannçayı seçtim gümüş dorukta.

Tek tek kaldırdım tülleri o zaman. Kollarımı sallayıp ağaçlıklı yolda. Horoza tut dedim, ovayı aştı. Kente girdi, kaçıyordu çan kuleleri ve kubbeler arasından; koşup mermer rıhtımlarda dilenci gibi, kovalıyordum onu.

Bir defne ormanına yalan, yolun yukansında, sardım onu yığılmış kanatlarıyla ve duydum biraz olsun o sonsuz bedenini. Çocuk ve şafak ormanın eteğine attı kendim.

Uyandıklarında öğlendi.

ÇİÇEKLER

Altın bir sıradan, - ipek kordonlar, gri tüller, yeşil kaidifeler ve güneşteki tunç gibi kararan billur diskler arasında, - görüyorum açışını yüksük çiçeğinin, tel tel gümüş, tel tel gözler ve saçlardan halıda.

Akik üstüne serpilmiş sarı altın parçalan, zümrüt kümbetli mahun sütunlar, ak atlar ve ince yakut çubuklardan demetler çevreliyor su gülünü.

Mavi gözler kocaman ve kar biçiminde bir tanrı gibi, deniz ve gök çekiyor mermer tıraçalara körpe ve güçlü gülleri öbek öbek.

SADE AKŞAM DUASI

Bir esinti duvarlarda yapay gedikler açıyor, - boğuyor dikine dönüşünü virane çatıların, - ocakların üstlerini darmadağın ediyor, - örtüyor pencereleri.

Dayayıp ayağımı su oluşuna, asma boyunca, - indim, dış bükey camlan, kabarık kaplamalan ve fırdolayı sedirleriyle çağını yansıtan o saltanatlı arabaya. Uykumun tek ve تنها cenaze arabası, hödüklüğümün çoban kulübesi, taşıt, eski bir anayolun çimenlerini izleyip saparken, sağ aynanın üstündeki oyukta dönüyordu solgun ay yüzler, yapraklar, göğüsler.

- Çok koyu bir yeşille çok koyu bir mavi kaplıyor görüntüyü.

Bir kum lekesinin yakmlannda koşumlar çözülüyor.

- Seslenecekler mi burda, fırtınaya, Sodemelulara ve Solymalılara ve vahşi hayvanlara ve ordulara.

(Sürecek mi arabacı yeniden, koşacaklar mı düş hayvanlan, ulu ağaçlar altmda, gözlerime kadar daldırmak için beni ipek kaynağa?)

Ve göndermek için bizi, çalkalanan suların, dökülmüş içkilerin arasında kamçılanmış bizleri, çoban köpeklerinin sesinde yuvarlanmaya...

- Bir esinti darmadağın ediyor ocağm üstlerini.

GEMİCİLİK

Arabalar gümüş ve bakır -
Pruvalar çelik ve gümüş -
Dövüyor köpüğü, -
Kaldırıyor katmanlarını böğürtlenlerin.
Fundalığın akıntıları
Çekilen denizin sonsuz teker izleri,
Akıyor çemberler çizip doğruya doğru,
Ormanın direklerine doğru, -
Acısma ılık burgaçları çarpmış
Dalgakıranın yanyüzlerine doğru.

KIŞ ŞÖLENİ

Çınlıyor müzikli opera kulübelerinin arkasında çağlayan. Sürdürüyor fıskiye fişekleri, Menderes'e komşu meyve bahçeleri ve ağaçlı yollarda, - yeşilleri ve batan güneşin kırmızı ışıklarını. Horace'ın Su Perileri, saçları Birinci İmparatorluk dönemindeki gibi yapılmış, - Sibiryada Dansları, Boucher'nin Çinli kızları.

SIKINTI

Özlerlerimi sürekli yok etmiş olan o kadın kendini bir gün bana bağışlatır mı dersiniz, - onarır mı rahat bir son yoksun yıllan, - başanlı geçmiş bir gün uyutur mu bizleri kaçınılmaz toyluğun utancında?

(Ey palmiyeler! elmas! - Ey sevi! güç! - tüm kıvançlar, tüm utkulardan yüce! - kesinlikle, her yerde, İblis, Tanrı, - Şu varlığın gençliği; Ben!)

Eşsiz bilimsel buluşlar, toplumsal kardeşlik devinimleri, lekelenmiş ilk çocuksu saflığın evre evre arıtılması kadar kutlu olabilir mi?

Gör ki bizi uysallaştıran Dişi Vampir, ya onun verdiğiyle gönül oyalayalım, ya da hepten gudubet olalım buyuruyor.

Sıkıcı havayla ve denizle, yaralara; sessizliğiyle suların, boğucu sıcaklığın, acılara; ve suskunluğun korkunç çalkantısında gülen işkencelere gidiyoruz yuvarlanıp.

ANAKENT

Çivit boğazdan Ossian denizlerine dek, erguvan gökyüzünün arıttığı gül ve portakal rengi kıyıda beliriverdi, manavlardan beslenen yoksul yeni evlilerin acele oturduğu, yükselen ve kesişen bulvarlar. Zenginlikten eser yok. - Kent.

Yaslı okyanusun olabildiğince çıkardığı, uğursuz, kara dumanlarla şekillenmiş, kıvrılan, gerileyen, alçalan gökyüzünde, korkunç şeritler halinde ardarda sis örtüleriyle, bozguna uğramış asfalt çölünden doğruca kaçıyor tolga- lar, tekerler, sandallar ve sağrılar. - Kavga.

Başım kaldır: Bir tahta köprü var, kemerli; Samarie kentinin son bostanları bunlar; bunlar soğuk gecenin kam- çıladığı fener alımdaki ışıklılı yüz kalıplan; etekleri zil çalan aklı kısa su perisi, ırmağın kıyısında; şimşir kafatasla- n bezelye karıklarında, - ve başka gölge oyunlan. - Kır.

Bu yollar çitler ve duvarlarla bezenmiş, yeşiline yeni kavuşan ve insafsız çiçekler, canla canan diye anılan, ce- hennemlik şam kumaşı üzücün, - Rhen Ötesi büyülü ak- soylularm, eskilerin müziğine duyarlı Japon ve Guaranie soylularının mallan, hanlar var artık açmayacak kapılan-

nı; - eceler var ve yitirmediysen gücünü, yıldızlar bilimi var. Gökyüzü.

Bu kar pırıltıları, bu yeşil dudakların, bu buzlar ve bu kara bayrakların, bu mavi ışınlar, kutup güneşinden gelen bu kırmızı kokuların arasında Onunla didiştğin sabah var.

- Gücün.

BARBAR

Günlerden ve mevsimlerden, varlıklar ve ülkelerden
çok sonra,

Kanayan et cadın (*) ipeği üstünde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin; (yok onlar).

Eski canakıyıcılardan uzak, -yüreğimize ve başımıza
hâlâ saldın duran - eski kucaklamalara yeniden bürünmüş,
- Oy! kanayan et cadın ipeği üstünde denizlerin ve kuzey çiçeklerinin; (yok onlar) -

Tatlılıklar!

Kırağı boralan gibi yağın korkar. - Tatlılıklar! - Son-
suza dek bizim için karbonlaşmış yeryüzü yüreği, o yüreğin
elmas rüzgâr yağmuru gibi açtığı ateşler,

- Oy dünya!

(O hâlâ işitilen, o hâlâ duyumsanan eski fener alaylan,
eski alevlerden uzak.)

Korlar ve köpükler. Müzik, girdapların dönüşü ve buz
parçalanmn çarpışı yıldızlara.

(*) Şiirin Fransızcasındaki pavillon (pavyon), küçük ev, çadır, panayır cadın, bayrak anlamına geliyor. Rimbaud bu şiiri, Verlaine ile birlikte Brüksel'de bir panayır gezdikten sonra yazdı. Bu nedenle ben de çadır sözünü uygun buldum. (Ç.N.)

Ey tatlılıklar, ey dünya, ey müzik! Ve orda, biçimler, terler, saçlar ve gözler dalgalanan. Ve ak gözyaşları kaynayan, - ey tatlılıklar! - Ve kuzey yanardağlarının, kuzey mağaralarının dibine dek ulaşan kadın sesi... - çadır...

UCUZLUK

Satılık bende, satmadığı Yahudilerin, soyluluğun ve suçun tatmadığı, kargmmış sevdanın, yığınların iğrenç dü-rüstlüğünün bilmedikleri; ne zamanın, ne bilimin bilmek zorunda olmadıkları;

Yeni tondaki sesler; koro ve orkestra güçlerinin kar-deşçe uyanışı ve anında uygulanışı: içimizi dökmek için tek fırsat!

Satılık, paha biçilmez bedenler, tüm soylarda, tüm dünyada, tüm döllerde, erkeğin dışısında eşi benzeri olma-yan! Zenginlikler fışkırsın, isteyin! Kelepir elmaslar, kay-dı kuydu yok!

Satılık, yığınlar için kargaşa, meraklısı için sürekli do-yum, sadık kızlar ve sevdalı erkekler için acımasız ölüm!

Satılık evler ve göçler, sporlar, peri oyunları, eksiksiz rahatlıklar ve gürültü, devinim ve bunların sağladığı ge-lecek!

Satılık, hesap uygulamaları ve görülmemiş uyum sıç-ramaları. Şaşmaz buluşlar ve şaşmaz çözümler, hemen teslim.

Çılgın ve sonsuz atılım görünmez görkemlere, acıma-

sız zevklere - ve çıldırtan gizleri onların her çirkefliğe karşı - ve o korkunç kıvancı kalabalığa karşı.

Satılık: Bedenler, sesler, güvenilir sonsuz gönenç, asla satılmayacak şeyler. Ucuzluk bitmedi henüz! Yolcular pey vermek zorunda değil bu kadar erken.

FAIRY (*)

Erden gölgeliklerde süslü besisulan ve yıldızlı sessizlikte kaygısız ışıklar bir araya geldiler Helen için. Kızgın sıcağı yazın bırakıldı eline dilsiz kuşların ve ölmüş sevdalar, göçüp gitmiş ıtırların koylarıyla birlikte bırakıldı bedelsiz bir yaslar sandalına.

- Oduncu kızların, kesilmiş ağaçların alt yanındaki seilin uğultusuna kansan türkülerinden, koyaklardan yansıyan çingiraklar ve bozkırların çığlıklarından sonra.

Çocukluğu için Helen'in ürperdi kürkleri ve gölgeler, - ve yoksullukların bağı ve efsaneleri göğün,

- Ve onun gözleri ve dansı, hâlâ üstün değerli pullardan, soğuk saygınlıklardan, tek bir süsün, tek saatin zevkinden.

(*) Şiirin adı ingilizce, "Peri" anlamına geliyor. (Ç.N)

SAVAŞ

Çocukken görüşümü bile di İçimi gökler; her naden izler kaldı yüzümde. Görölmemiş şeyler oldu. Şimdi de, kaçınılmaz değişimi zamanın, sonsuzluğu matematiğin sürgün ediyor beni, acayip bir çocukluğa, akıl almaz şefkatlere katlanıp iyi yurttaş olduğum şu dünyadan. - İster hakka, ister güce, ister mantığa dayansın, hiç hesapta olmayan bir savaş düşünüyorum.

Müzikli bir tümce kadar açık bu.

GENÇLİK

I PAZAR

Geçim derdi bir yana, kaçınılmaz inişi gökyüzünün ve kapıyı çalan anılar ve ardarda gelen olaylar çöreklenir evine, beynine ve dünyana.

- İşte karbonik vebalı bir at kaçıyor, tarlalar ve ağaçlar boyunca, kırlarda. Bir yerlerinde dünyanın, acı oynayan acıklı bir bayan iç çekiyor akıl erdiremediği terk edilmenin ardından. Fırtınaya, esrikliğe, yasalara belbağlıyor mutsuzlar. Kargışlan içlerine atıyor kıyıları boyunca küçük çocuklar.

Yükseliyor kitlelerin coşkun eylemi, kulak verip seslerine, çalışmaya yeniden başlayalım.

GENÇLİK

. II SONE

Sade yapılı *insan*, meyve bahçesinde sarkmış bir yemiş değil miydi ten; - ey çocuk günler! - saçıp savrulacak bir hazine değil miydi beden; - ey sevi, Psyche'nin başbelası ya da gücü değil miydin sen? Aklanları vardı toprağın, eceler ve sanatçılar doğuran, soyunuz ve sizden sonra gelenler suça kışkırttı sizi, yasalara boğdu sizi: Yazgınız ve başbelanızdı dünya. Ama şimdi, bu dolup taşan etmek, sen ve senin hesapların, sen ve senin sabırsızlıkların, hiç mi hiç zorlanmamış, sınırlanmamış dansmız ve sesinizden başka bir şey değil artık, ki - kardeş ve ölçülü insanlıkta, görüntüsüz evrende - ikili bir buluş ve basan olayıyla, bir mevsim, güç ve hak, yansıtıyor değeri ancak şimdi bilinen dansınız ve sesinizi, bak.

GENÇLİK

III YİRMİ YAŞ

Eğitici sürgün sesler... Nice acılardan geçmiş fiziksel saflık... - Adagio. - Oy! yeniyetmeliğin o sonsuz bencilliği, hamarat iyimserlik; nasıl da çiçekliydi dünya o yaz! Havalar ve biçimler ölüyor... - Bir koro gerek, güçsüzlüğü, yoksunluğu dindirecek! Camların, gece ezgilerinin korusu... Sıçradı sıçrayacak gergin sinirler doğrusu.

GENÇLİK

IV SAVAŞ

Antoine'ın şeytana uyduğu yaşlara sen daha henüz girdin. Kısa sürmüş uçarılıklar, çocuksu gururdan doğan hırçınlıklar, ruhsal çöküntü ve korku.

Ama başlayacaksın bu işe: Uyumun ve mimarlığın tüm olanakları devinime geçecekler yörende. Yetkin ve umulmadık varlıklar sunacaklar.kendilerini senin deneylerine. Eski halklar ve başıboş lüksler merakı çevrene akın edecek. Belleğin ve duyuların yaratıcı gücünün tek besini olacak. Ya dünya, neye döner sen çıktığında? Herhalde hiçbir şey kalmaz şimdiki görünümlerden.

BURUN

Epire ve Péloponnèse, ya da büyük Japonya, ya da Arabistan kadar geniş bir burun oluşturan bu villa ve ek yapılarının tam karşısında altın şafak ve ürperen tanyeri buluyor tekneimizi. Dinsel tören alaylarının ısıttığı yapılar; sıcak çiçekler ve Baküs şenlikleriyle süslenmiş kumullar; büyük su yolları Kartaca'nın, orostopol Venedik'in rıhtımları; tembel lavları Etna yanardağının ve çiçek herkeri, su herkeri. Buzullar, Alman kavaklarıyla çevrili yunaklar; eşsiz park yamaçları; şimdi ışıklarla, içkilerle, zengin meltem rüzgârlarıyla dolu pencereleri ve taraçaları yolcular ve soyluların buyruğuna açık olan, mimarisi en zarif ve en büyük İtalyan, Amerikan ve Asya yapılarının tarihinden seçilmiş ve günün her saatinde önyüzlerini Taranto kıyı danslarının da görkemle süslediği bu otele, Palais-Promontaire'a, Scarbo ya da Broklynvâri "royal"ler, "Grand"ların değirmi cepheleri ve onların rayları sağdan soldan giriyor, tepeden çulluyor, soluk aldırıyorlar.

SAHNELER

Sürüyor eski Güldürü ezgileriyle, bölüyor çoban de-yişlerini:

Tiyatro bulvarları.

Taşlık bir alanı boydan boya kaplayan uzun, tahta bu-sedir ve alanda, kabuklan soyulmuş ağaçların altmda kay-naşan barbar bir kalabalık.

Siyah tül koridorlarda, izleyip adımlanm ellerinde fe-nerler ve kâğıtlarla dolaşan insanların, üşüşüyor oyuncu kuşlar, seyirci tekneleriyle kaplı bir takımadanın salladığı dubalı köprü üstüne.

Çağdaş kulüplere ya da eski Doğu'ya özgü salonlan firdolayı kuşatan, yukarda küçük odacıklarda lirik sahne-ler, eğilip selamlıyor halkı flütün ve davulun eşliğinde.

Korularla taçlanmış bir amfiteyatronun tepesinde gös-teri yapıyor peri tayfası, - ya da yalnızca sallanıp şarkılar söylüyorlar dalgalanan ağaçların gölgesindeki, başaklar-daki Beotienlere.

Balkonla ön ışıklar arasında bulunan ön bölmenin ke-siştği yerdeki sahnemizde kopuyor müzikli oyun.

TARİHSEL AKŞAM

Herhangi bir akşamdayız diyelim, bizim geçim kaygılarımızdan elini eteğini çekmiş safdil bir turist var ve usta bir el coşturuyor çayırıların klavsenini; eceler ve gözdelelerin büyüğü aynası gölün dibinde kâğıt oynanıyor; batan güneşin üstünde ermiş kızlar, peçeler ve uyum telleri ve destansı ezgiler.

Titriyor safdil turist, avcılar ve av köpekleri geçerken. Damla damla akıyor sahne oyunu çim çadır tiyatrolarının üstüne. Şu saçma düzlüklerde yoksulların ve güçsüzlerin çektiği sıkıntı!

Köle görüntüsüyle Almanya kuruyor iskelesini aylara doğru; tatar çöller aydınlanıyor; Kutsal İmparatorluğun orta yerinde kaynaşiyor eski ayaklanmalar; merdivenleri ve taş koltuklarıyla, Afrikalı ve Batılılardan oluşan küçük bir dünya kuruldu kurulacak. Ardından bir bale, denizler ve ünlü geceler balesi, önemsiz bir kimya ve umulmadık ezgiler. Vapurun bizi boşaltacağı her yerde aynı karabüyüsü burjuvazinin. En toy fizikçi bile anlar, doğru olup olmadığının kanıtlamak bile yüreği sızlatan bu özel havaya, fiziksel pişmanlıklar sisine katlanmak olanaksız artık.

Yetti! Vakit arınma vaktidir, kaçırılmış denizlerin, yeraltı patlamalarının, zaptedilmiş gezegenin ve Tevrat'ta ve Norme'larda açıkça belirtilmiş, aklı başında insanın unutmaması gereken, kesin köklü temizlikler, kıyamet vaktidir. Öyle ki, böyle bir son bir efsane sonuna hiç de benzemeyecek!

BOTTOM "(*)

Yüce kişiliğine ters düşse de bu gerçek, -tasanın silmelerine doğru havalanan ve aksanım gölgelerinde kandanı sürükleyen, alaca, koca bir kuş buluyordum kendimi Hanım'ın evinde.

Tapılası takılan ve fiziksel başyapıtlanna katlanan yatağının eteğinde, diş etleri mor, kılı acıdan ağarmış iri bir ayı, konsolların kristal ve gümüş gözleriydim.

Karanlığa ve kızgın bir akvaryuma dönüştü her şey. Sabah, - kavgacı bir haziran şafağmda, - ben, yakanşım duyuran, savurup duran eşek, koştum kırlara, Sabineli kızlar gelip boynuma atılncaya dek.

(*) Şiirin adı İngilizce. "Dip" anlamına geliyor.

H

Hortense'in tüm vahşi davranışları karşısında buluyor tüm vahşeti de. Yalnızlığı aşkın makinalaşması; usancı sevdanın dinamiğinden. Çocukken, çeşitli dönemlerde, hep gözetim ve denetim altodayken, soyların üstüne titre-diği sağlıktı o. Kapısı hep açık yoksulluğa. O'nun o tutku-sunda, o eyleminde, orada, yok olup gider günümüz insan-larının erdemi. - Ey, kanlı toprakta ve parlak hidrojen-de, korkunç ürperişi toy sevdaların! - Bulun Hortense'ı.

DEVİNİM

Irmağın çavlanlan, çavlanlarm yamacmda titreşim
Bodoslamada girdap
Cavlanın ivedi gücü
Akıntının o kısa baş döndüren tutkusu
Götürüyor görülmedik, duyulmadık ışıklarla
Ve kimyasal yenilikle
Götürüyor
Vadinin ve strom'un (*) girdaplarıyla çevrilmiş
Yolcuları.

Dünyayı ele geçirecek onlar
Arıyorlar kendi kimyasal servetlerini
Spor ve rahat da yolculuk ediyor onlarla
Bu gemide birlikte götürüyorlar
Eğitimini soyların, sınıfların, hayvanların
Dinlenişi ve başdönmelerini
Götürüyorlar birlikte
Tufan ışığına
İncelemelerle geçen o çetin akşamlara.

Strom: İrmak, sel, akarsu anlamında Almanca sözcük.

Çünkü aygıtlar arasında, kan, çiçekler, ateş
Ve takılar arasındaki söyleşi
Ve bu kaçak teknedeki sabırsız hesaplar
Gösteriyor bize
- Devingen su yolunun ötesinde

Bir su bendi gibi yuvarlanan
Ve sürekli aydınlanan devce inceleme stokları var;
Onlar ki ağma düşmüş uyumlu bir coşkunun
Ve buluş yığıtlığının.

Hava umulmadık bir anda bozulunca zaman zaman
Soyutlanıyor gemide iki genç
- İlkel yabancılık yüzünden mi o hep cezasız kalan? -
Şarkılar söylüyor ve bir yerlere gönderiliyor onlar.

CANDAN BAĞLILIK

Hemşirem Louise Vanaen de Voringhem'e. - Kuzey Denizine dönmüş mavi başlığı. - Deniz kazasına uğrayanlar için.

Hemşirem Leonie Aubois dAshby'ye. Baou - uğuldayan, pis kokulu yaz otu. - Sıtmaya yakalanan anneler ve çocuklar için.

Lulu'ya, - iblis'e - özlem duyan Seviciler Çağının ve o çağın eksik eğitiminin kiliselerine. Erkekler için! Falanca Hanım'a.

Bir zamanlarki yeniyetmeliğime. O kutsal yaşlıya, keşiş ya da papaz.

Yoksulların ruhuna. Ve yüce rahipler katma.

Ve de her tür ibadet yerinde tapınılan ve anılan esinleri ya da ciddi kusurlarımız gereği ortaya çıkmış olan olaylar arasındaki her türden dine.

Bu akşam balık gibi yağlı, kırmızı gecenin on aylan gibi ışıklılı, yüksek buzların Circetosu'na, - (yüreği amber ve kavdır), benim, bu gece bölgeleri gibi dilsiz ve o kutup çalkantılarından daha güçlü yiğitliklerden önceki biricik duam için.

Neye mal olursa olsun, nerde olursa olsun, fizikötesi yolculuklarda bile. - Daha ne olsun.

DEMOKRASİ

"Kötü bir manzaraya gidiyor bayrak, ve lehçemiz bastırıyor davulu.

"En hayasız kahpeliği besleyeceğiz kentlerde. Kılıçtan geçireceğiz ussal başkaldırıları.

"Biberli ve posası kalmış ülkelerde! - Acımasız sanayi işletmelerinin ya da savaş işletmelerinin buyruğunda.

"Elveda buralara, gideceğiz neresi olursa olsun. Biz gönüllü askerler, acımasız felsefemiz olacak; bilim uğruna bilgisiz, rahat uğruna ezilmiş; kıkırdamak sürüp giden bir dünya için. Gerçek yürüyüştür bu. İleri!"

CİN

Mademki açıky aptı evi köpüklü kışa ve uğultusuna yazın, şefkattir ve şimdiki zamandır o - o anttı içkileri, besinleri, odur albenisi kaçak yerlerin, durakların olağanüstü tadı. Şefkattir ve gelecek zamandır, öfkeler ve sıkıntılar içindeki bizlerin ayağa kalkıp fırtınalı gökyüzünde ve coşku bayraklarında geçişini gördüğümüz güçtür ve sevdadır o.

Sevdadır, en şaşmaz ölçü, yeniden bulunmuş ölü. umulmadık şahane us ve sonsuzluktur o; yazgıların sevilmiş makinası. İyi biliriz ayncalğmı hepimiz, dehşetini tattık, bizimkim de tattık; ey sağlığımızın kıvancı, yeteneklerimizin coşkusu, bencil şefkat ve ona karşı büyük tutku, kendi sonsuz yaşamı için bizi seven ona karşı...

* Ve bizler anımsarken onu, o geziyor ilden ile... Ve bir gün çekip giderse Tutku, çalarsa canlan, verdiği söz de cınlar: "Benden uzak olsun artık bu boşınanlar, bu eski bedenler, bu eşler ve bu yaşanmış yıllar. Karaya vurmuş bir çağdır bu çağ!"

Çekip gitmeyecek o, yeniden inmeyecek bir gökyüzünden, kadmlann öfkesinin, erkeklerin keyfinin ve bütün bu günahın bedelini ödemeyecek; çünkü her şey olup bitmiş, var olan ve sevilen o.

Ey soluklan onun, başlan, koşuşlan onun; biçimler ve eylemin yetkinliğinin korkunç ivediliği.

Ey doğurganlığı zihnin, sonsuzluğu evrenin!

Bedeni! düşlenen kurtuluştur, yeni şiddetle dölllenmiş lütfün kınışıcıdır!

Görünümü, görünümü! tüm eski diz çöküşler ve ardından yükselen üzüncelerdir.

Işığı! daha yoğun bir müzikte çınlayan ve çırpman acıların yok oluşu!

Adımı! eski istilalardan daha da büyük göçler!

Ey O biz! kaybolmuş erdemlerden daha erdemli gurur!

Ey dünya! ey yeni yıkımların aydınlık şarkısı!

Hepimizi tanıdı, hepimizi sevdi o; bu kış gecesi, bir burnundan bir burnuna karaların, uğultulu kutuptan.

CEHENNEMDE BİR MEVSİM

O MEVSİM, HAVUZ

O mevsim, beş geçitlerdeki havuz insanın içini karartıyordu. Uğursuz bir yunaktı sanki, yağmurdan yaştan perişan ve kara; cehennem şimşeklerinin öncüsü o fırtınalı havayla solgunlaşmış iç basamaklarda dilenciler itip kakarlarken birbirlerini, şakaya alıyordun sen onların mavi kör gözlerini ve sakat organlarına giyindikleri beyaz, mavi çamaşırlarını. Ey asker yunağı, ey hamam! Hep karaydı suyun rengi ve hiçbir sakat suya düşmüyordu, hayal içindeyken bile.

İlk ciddi eylemini orda yapmıştı İsa; kir pas içindeki özürlülerle. Günlerden bir gündü, bir şubat, bir mart, ya da bir nisan günü, İkiydi saat, öğleden sonrası güneşi büyük bir ışık çengelini, kefelenmiş sulara salıyordu; ve ben orda, sakatların ardında ve biraz uzaktaydım, o tek güneş ışınının, yan yatmış ak bir meleği andıran yunakta, tomurcuklar, kristaller ve böceklerle uyandırdığı her şeyi görüyordum, sonsuzca solgun tüm yansımalar kıpırdıyordu, biraz duyarlı yürekler önünde bu sakat insanları canavarlardan bile korkunç kılan tüm günahlar, iblisin uçarı ve direngen oğulları atılmak istiyordu bu suya.

Sakatlar, artık hırıldamadan, arzuyla iniyorlardı havuza.

İlk girenler iyileşip çıkıyordu, öyle söyleniyordu. Ama hayır. Günahlar onları yeniden fırlatıp atıyordu merdivetlere, başka, yerler aramaya zorluyordu; çünkü onların iblisi ancak sadakanın bol olduğu yerlerde barınabilir.

Bitti bitecekti öğlen, İsa geldi: Kimse ne bir şey yıkıyor, ne hayvanından iniyordu. Asmaların son yaprakları gibi sanydı havuzda ışıltı. Bir direğe yaslanmış kutsal-Efendi, bakıyordu Günahın oğullarına; dillerine dilini çıkarıp iblis gülüyordu.

Yamaçta uzanmış olan İnmeli doğruldu. Ve onun pek rahat bir adımla geçidi aşır kentte gözden kaybolduğunu gördü onlar, Kargınmışlar.

CEHENNEMDE BİR MEVSİM

Anımsayabildiğim kadarıyla, eskiden, bir şölendi yaşıyordum, açtığı tüm çiçeklerin, tüm şarapların aktığı.

Bir akşam Güzelliği dizlerime oturttum. - Ve acı buldum onu. - Sövdüm.

Silahlandım tüzeye karşı.

Kaçtım. Ey büyücü kadınlar, ey mutsuzluk, ey kin, size emanet edildi hazinem. Her insancıl umudu usumdan silip atmayı başardım, boğazlamak için onu yırtıcı bir hayvan sessizliğiyle her kıvanca saldırdım.

Cellatları çağırdım ölürken töfeHerinin dipçiğini dişlemek için. Afetleri çağırdım kumla, kanla boğulmak için. Tek tanrımdı mutsuzluk. Çamurlara uzandım. Suç güneşinde kurulandım. Deliliğe yaman bir oyun oynadım.

Budalanın o korkunç gülüşünü taşıdı bana ilkyaz.

Ve *son falsoma* da yapmak üzereyken, iştahımı belki de yeniden kabartabilecek olan eski şölenin anahtarını aramayı düşündüm.

İyiliktir bu anahtar. - Belli ki düş görmüştüm, bu düşünce onu gösteriyor.

Alnımı o canım haşhaş çiçekleriyle defheleyen iblisim haykırıyor: "Sen hep sırtlan kalacaksın...", "Tüm iş-

tahlannla, bencilliğinle ve büyük günahlarınla ölümü hak etmeye bak."

Ah! Ölümden fazlasıyla aldım payımı: - Ama, sevgili Şeytan, senden tek dileğim, daha az öfkeli bir göz ve bu arada birkaç da gecikmiş küçük alçaklık. Yazarın öğretim ve eğitim yetilerinden yoksun olmasını bilirim pek seversin, işte kopanyorum senin için şu birkaç iğrenç sayfayı lanetli defterimden.

KÖTÜ KAN

Göğ gözüm, kuş beynim ve kavgadaki toyluğum Galyalı atalarımдан kaldı bana. Onlarıñki kadar barbarca buluyorum kılığımı. Ama saçlarımı yağlamıyorum.

Çağlarının en ahmak hayvan yüzücüleri ve ot yakıcılarıydı Galyahılar.

Onlardan kalma bana: Puta tapma, günah tutkusu; oy! 'bütün çirkeflıklar, öfke, şehvet, - görkemli şehvet; - özellikle de yalan ve tembellik.

Bütün uğraşılardan iğreniyorum. Ustalar da, işçiler de, hepsi hödük, hepsi iğrenç. Kalem tutan el saban tutan el kadar değerlidir!. Ellerin çağı! - Asla ellerimle geçinmeyeceğim. Uşaklığın ^onu yok. Dürüstlük dilencilikse ben yokum. Caniler iğdişliler gibi tiksindiriyor beni; ben benim, el değmemiş, o kadar.

Ama! tembelliğimi şimdiye dek yönlendirip sürdürecek kadar dilimi böylesine yalancı kılan kimdi?

Hiçbir şeyden, kendi bedenimden bile yararlanmadan ve bir karakurbağasından daha başıboş, önüme gelen yerde yaşadım. Avrupalı bir tek aile kalmadı tanımadığım. - Benim ailem gibi her şeyi İnsan Haklarına borçlu aileleri demek istiyorum. - Her tür iyi aile çocuğunu tamdım.

Fransa tarihinin herhangi bir döneminde geçmişim olsaydı!

Amanerde!..

Aşağılık bir soydum hep, çok açık. Ayaklanmayı kavrayamıyorum. Yalnızca yağmalamak için ayaklanmıştım soyum: Öldürmeyip saldıran kurtlar gibi.

Kilisenin büyük kızı, Fransa'nın tarihini anımsıyorum. Ben, köylü, ziyarete giderdim kutsal toprakları; kafamda Souab ovalarındaki yollar, Bizans görüntüleri, Kudüs'ün kale bedenleri: Kur perilerinin arasındayım ve birden yüreğimde Meryem inancı doğuyor, çarpmıha gerilen isa'ya acıyorum. - Güneşin kemirdiği bir duvarın dibinde, çömlek kırıklan ve ısırganlar üstüne oturmuş cüzzamlıyım. - Daha soma, süvari, kamp kurardım Almanya geceleri altmda.

Oy! yine: Kırmızı bir düzlüğünde ormanın, yaşlı kadınlar ve çocuklarla dans ediyorum.

Bildiğim yalnızca bu topraklar ve hristiyanlık. Kendimi hep o geçmişte görmek isterdim. Ve hep yalnız, kimse-siz; sahi, hangi dildi konuştuğum? Ne isa'nın, ne de O'nun temsilcileri olan Derebeylerinin meclislerindeki benim.

Kimdim geçen yüzyılda: Yalnız bugün buluyorum kendimi. Ne göçebeler var artık, ne garip savaşlar. Her şeyi kapladı aşağılık soy - halk denen şeyi, usu, ulusu ve bilimi.

Oy! bilim! Yeniden düzene kondu her şey. Beden ve ruh için - dua yerine, - tıp var, felsefe var, gözden geçirildi her şey, kocakan ilaçları, halk türkülleri. Ve prenslerin eğlenceleri, yasakladıkları oyunlar! Coğrafya, kozmografya, mekanik, kimya!..

Bilim, yeni soyluluk! İlerleme! Dünya yürüyor! Neden dönmesin ki?

Sayıların tansığı bu. *Tin'e* gidiyoruz. Hiç şaşmaz, kehanet bu söylediğim, duyuyorum, açıklamaya kalksamam zındıksın diyecekler, susmalı.

Kabarıyor yine zındık damarım! Tin yakın: Neden yardım etmiyor bana İsa, yüreğime soyluluk ve özgürlük katarak? Yazık, vadesi doldu İncil'in! İncil! İncil.

Bekliyorum Tann'yı oburca. Aşağılık soydanım oldum olası.

İşte Armorkrae kumsalmdaymı. Yansın akşamda kentler. Günün doldu; gidiyorum Avrupa'dan. Yakacak ciğerlerimi deniz havası; yağızlaştıracak tenimi yitik iklimler. Yüzeceğim, ot döveceğim, avlanacağım ve de tütün içeceğim; kızgın demir gibi sert likörler içeceğim, - o sevgili atalarımın ateşin çevreisnde yaptıkları gibi.

Döneceğim, demir kollar ve demir bacaklarla, derim kararmış, gözlerim öfkeli: Yüzümden okunacak güçlü bir soydan olduğum. Altınım olacak: Aylak ve kaba olacağım. Sıcak ülkelerden dönen vahşi sakatlara bile ilaç verip bakıyor kadınlar. Siyasete burnumu sokacağım. Kurtulacağım.

Şu an cehennemliğim, yurdumdan iğreniyorum. İyi si kumsalda sızıp bir uyku çekmek.

Gidemiyorum. Çirkefimi, aklım erdiğinden beri acılı köklerini böğrüme süren, - gökyüzüne yükselen, beni döven, yere çalan, sürükleyen çirkefi yüklenip şu yollar tepelim.

Son kez, yine saf, yine çekingen kalmalı. Tamam. Tiksintilerimi, ihanetlerimi dünyaya taşımak yok.

Haydi bakalım! Yürüyün benimle, sırtımdaki yük, çöl, can sıkıntısı, öfke.

Kime kirallasam kendimi? Hangi hayvana tapsam? Hangi mübareğe saldırsam? Hangi kalpleri kırsam? Hangi yalanı söyleyip dursam? - Hangi kanda yürüsem?

En çok da şu yasalardan kendimi korumalıyım. - Yaşam katı, vurdumduymazlık kolay, - buruşmuş yumruğunla kaldır kapağını tabutun, otur içine, boğul. Böylece ne yaşlılık derdi kalır, ne de tehlike korkusu: Dehşet, Fransızların harcı değil.

- Öylesine kimsesizim, oy!, hangi ermiş olursa olsun, işte sumryorjum yetkinliğe can atan özlemlerimi ona.

Ey özverim, yücelerden yüce iyilikseverliğim, şu ölümlü dünyada!

De profundis Domine, kafayı mı üşüttüm ne!

Ufacık bir çocukken, zindana atılmış, pes etmeyen o tayfaya karşı hayranlık duyardım; varlığıyla ihya ettiği hanları, odaları ziyaret ederdim; *onun gözüyle* görürdüm mavi göğü ve kırım çiçekli emeğini; yazgısını duyumsardım kentlerde. Bir ermişten daha güçlü, bir yolcudan daha sağduyuluydu. - Oydu, tek o! utkusunun ve usunun tek tanığı.

Kış gecelerinde, yollarda evsiz barksız, urbasız, ekmezsiz aşsız yürürken, sarılıp kucaklardı bir ses buz tutmuş yüreğimi: "Ya güçsüzlük ya da güç: Seç bakalım, güç dedin. Ne nereye gittiğini, ne niçin gittiğini biliyorsun; her yere gir, her şeyi yamtlar. Ölmüş eşek kurttan korkmaz."

Ertesi sabah gözlerim öyle dalgın, öyle cansızdı ki Tasla-
dığım insanlar *belki de görmeden geçtiler beni*.

Yan odada bir lamba dolaşırken nasıl görünürse ay-
na ve ormanda hazine, işte öyle kırmızı ve kara görünü-
yordu kentlerdeki çamur bana! Ne şans diye bağırmış ve
bir deniz görmüştüm gökyüzünde, alevler ve duman de-
nizi, sağda solda bir milyar yıldırım gibi yanıyordu tüm
zenginlikle»

Ama, içkili sofralar ve kadınlarla dostluklar yasaklan-
mıştı bana. Tek bir arkadaşım bile yoktu. Öfkeli bir kala-
balığın önünde, bir idam mangasının karşısında, anlaya-
madıkları bir mutsuzlukla gözleri yaşlı, uğradığı haksızlı-
ğı bağışlayan biri - Jeanne d'Arc - gibi görüyordum kendi-
mi! - "Rahipler, öğretmenler, efendiler, yanlış iş yapıyor-
sunuz tüzeye teslim ederken beni. Hiçbir zaman bu halk-
tan biri olmadım; hristiyan değildim hiç, cehennem aza-
bında şarkı söyleyen soydanım; yasalardan anlamam; ak-
töre nedir bilmem, yontulmamışın tekiyim! Yanlış iş yapı-
yorsunuz."

Doğrudur bu, gözlerim kapalı ışığınıza. Hayvanım,
Zenciyim. Ama kurtulmuş olabilirim. Sizler göstermelik
zencilersiniz, sizler kafadan sakatlar, yırtıcılar, pintiler. Te-
cimen, zencisin sen; yargıç, zencisin sen; general, zenci-
sin sen; imparator, yaşlı bit, zencisin sen: Şeytanın üretti-
ği kaçak likörü içtin. Sıtma ve kanser soluyor bu halk. Sa-
katlar ve yaşlılar kazanlarda kaynamayı isteyecek kadar
saygm. - Yapılacak şey en kötüsünden, gitmek, şu soytarı-
ların önüne bk kemik atmak için çılgınlığın kol gezdiği bu
kıtayı terk etmek. İşte Ham oğullarının gerçek krallığına
giriyorum.

Doğayı tanımış mıyım? Kendimi tanımış mıyım? - Susalım. Ölüleri karnıma gömüyorum. Çılgılık, davul, dans, dans, dans! Beyazlar karaya çıkarken hiçliğe yuvarlanacağım saati bile kestiremiyorum.

Açlık, susuzluk, çılgınlıklar, dans, dans, dans, dans!

Karaya çıkıyor beyazlar. Dualar! Vaftize katlanmak, giyinmek, çalışmak gerek.

”

Yüreğime vurdular son darbeyi. Ummadığım anda, oy!

Hiç kötülük yapmadım. Günlerim kaygısız geçecek, pişmanlıklar canımı yakmayacak. Cenaze mumları gibi katı ışığın yükseldiği, iyiliğe hemen hemen taş gibi sağır ruhun acılarını duymayacağım artık. İyi aile çocuğunun yazgısı, saydam gözyaşlarıyla kaplı mevsimsiz tabut. Se-fildik kötü kuşkusuz, çirkef kötü; kaldırıp atmak gerek bir kenara kokuşmuşluğu. Ama sadece yalın bir hüznü çalamayacak saat! Bütün acıların unutulduğu cennette oynamam için küçük bir çocuk gibi kaçıracaklar mı beni?

Acele etmeliyim! Başka yaşamlar var mı? Zenginsen uyuyamazsın. Hem zenginlik her zaman kamu malıydı. Yalnızca kutsal sevi açar bilimin kapılarını. İyiliğin oynandığı bir sahneden başka şey değil doğa. Hoşçakalm ham hayaller, ülküler, yanılgılar! Hak yolunu gösteren şarkısı doğruluyor meleklerin kurtarıcı tekneden: Kutsal sevda bu. - İki sevda! Canımı verebilirim şu dünya için, canımı verebilirim sadakat için. Gidişimle acılan artacak olan canları geride bıraktım. Sizler, beni kurtardınız batan gemiden; ötekiler dostlanm değıller mi?

Onlan da kurtarın!

Toparladım kendimi. Dünya İyi- Kutsayacağım yaşamı. Seveceğim kardeşlerimi. Artık bu verdiğim sözler ne çocuk sözü, ne de yaşlılık ve ölümden kurtuluş umudu. Tanrı bana güç veriyor ve Tann'ya şükrediyorum.

Sıkıntı sevgilim değil artık. Coşkuianyla birlikte yıkımlarım da bildiğim kudurganlıklar, sefillikler, çılgınlık, - omzumdaki bütün yükü indirdim. Kantarın topunu kaçırmadan tartalım, suçlu muyum, suçsuz mu.

Birkaç sopayla kurtuldum demezdim. Bir gemide gerdeğe girecekmişim, İsa da kaynatam olacaktı, buna inanmıyorum.

Aklımı peynir ekmekle yemedim. Tamı dedim. Esenlikle özgürlük istiyorum: Nasıl sürdürebilirim özgürlüğü? Gelgeç zevkler terk etti beni. Artık ne sadakata, ne kutsal seviye gereksinim duyuyorum. O duyarlı olduğum çağlara da özlemim yok. Herkes kendince haklı, hor görür, iyilik yapar. Sağduyunun kutsal merdiveninde en üst basamağa konduruyorum kendimi.

Alışılmış mutluluğa gelince; ister evcil, ister değil, hayır, bu benim işim değil. Sefih mi sefihim, güçsüz mü güçsüzüm. Yaşam emekle yeşerir, eski bir gerçektir bu; ya benimki, yeteriyle oturaklı değil henüz yaşantım, eylemin, dünyanın o en değerli noktasının üstündeki uzaklarda bir yere dalgalanıp uçuyor.

Evde kalmış kıza döndüm nasıl da, ölümü sevecek kadar bile yürekli olmayan! Tanrı bana da verseydi o kutsal, o göksel esenliği, dua gücünü, eski ermişlere verdiği kadar. - Ermişler, güçlüler! Keşişler ve sanatçılar, çoğalan gerekmediği kadar!

Yeter! işte ceza. -İleri!

Ciğerlerim yanıyor oy, şakaklarım zonkluyor! Yuvarlanıyor gece gözlerimde şu güneşle! Yüreğim., kollarım, ayaklarım.

Nereye gidiyoruz? Kavgaya mı? güçsüzüm! ilerliyor diğerleri. Araç gereçler, pusatlar., ve zaman!

Ateş! Ateş edin üstüme! Burdayım! Teslim olurum yoksa! - Alçaklar! Kendimi öldürüyorum! Atlan ayaklan altına atıyorum kendimi!

Oy!

- Alışacağım buna.

Tam bir Fransız yaşamı olurdu bu, onurun dar geçidi!

CEHENNEM GECESİ

Okkalı bir ağı yuttum. - Üç kez cennetlik, olsun bana ulaşmış öğüt! - İçim yanıyor. Buruyor kollarımı, bacaklarımı ağunun şiddeti, biçimsizleştiriyor, yere vuruyor beni. Yanıyorum susuzluktan, havasızlıktan boğuluyorum, hağıramıyorum. Cehennem bu, bitmeyen eza! Bakın nasıl da ayağa kalkıyor ateş! Nasıl da yanıyorum! Defol, iblis!

Her şeyin iyiliğe ve mutluluğa dönüştüğünü, esenliği hayal meyal görür gibi olmuştum. Betimleyebilir miyim acaba hayali? Cehennemin havası parlak sözlerden hoşlanmaz! Milyonlarca çekici yaratık vardı, tatlı bir tinsel konser, güç ve barış, aksoylu tutkular falan vardı.

Aksoylu tutkular!

Yaşam durmadı henüz! - Cehennem azabı ya bitmezse! Kendini sakatlamak isteyen, bir insan cehennemde yatar, değil mi? Cehennemde sanıyorum kendimi, demek ki cehennemdeyim. Din betiği uygulanıyor. Vaftizimin kölesiyim. Büyüklerim, hem beni mutsuz ettiniz, hem kendinizi. Ben, zavallı suçsuz! - Saldıramaz zındıklara cehennem.

- Yaşam durmadı henüz! Daha sonra daha da artacak cehennemlik olmanın tadı. Bir cinayet, hemen şimdi, yasaların buyruğuyla hiçliğe yuvarlanayım.

Kes sesini, sesini kes dedim sana!.. Ayıptır, kınıyor: ateşin iğrenç, öfkenin çok aptalca olduğunu söyleyen Şeytan. - Yetti artık!.. Kulağıma fısıldanan yanılgılar, büyüler, sahte ıtrılar, çocuksu müzikler. - Gerçeği ve tüzeyi görüyorum: Yargılarım sağlıklı, şaşmaz, yetkinliğe hazırım... Gurur. Kafamın derisi kuruyor. İnsaf. Tanrım, korkuyorum. Susadım, çok susadım! Çocukluğum, otlar, yağmur, taşlar üstündeki göl, *çanlar on ikiyi çalarken ay ışığı...* Şu anda çan kulesinde şeytan. Meryem! Kutsal Bakire!.. - İğreniyorum aptallığımdan.

Şurada duranlar, iyiliğimi isteyen dürüst canlar değil mi? Gelin... Ağzımın üstünde bir yastık var, ısıtmıyor beni, hayalet onlar. Hem sonra, kimse düşünmez bir başkasını. Yaklaşmasınlar. Kötüye gidiyorum, kuşkusuz.

Bir yığın sanrı. Hep görüp durduğum şeyler: Ne tarihe inanca var, ne de ilkeler artık. Onları ağızma hiç almayacağım: Şairler ve kahinler de kıskançtır. Binlerce kez en zenginim, denizler kadar cimri olalım.

İşte tamam! Yaşamın saati az önce durdu. Dünyada değilim artık. - Dinbilim ciddidir, kuşkusuz cehennem yerin altında, - cennet de yukarıda, gökyüzünde. - Coşku, karabasan, alevler yuvasında uyku.

Art niyetlerle dolu kırdaki ilgi... Şeytan, Ferdinand koşuyor yabani tohumlarla... Al böğürtlenler üstünde İsa yürüyor dallarım eğmeden... Hırçın sular üstünde yürürdü İsa. Deniz fenerinin ışığında gördük onu, beyaz - zümrüt bir dalganın yamacındaydı beyaz giysileri ve siyah saçlarıyla...

Açacağım örtüsünü tüm gizemlerin: Dinsel ya da doğal gizemlerin, ölümün, doğuşun, geleceğin, geçmişin, kozmogoninin, hiçliğin.

Dinleyin!

On parmağımda on hüner! - Hem kimse yok, hem biri var burada: Hazinemin hepsini birden yaymak istemem. - Zenci sarkılan mı dilersiniz, yoksa huri raksları mı? Görünmez olayım mı, suya dalıp yüzüğü bulayım mı? İster misiniz? Altın yapanm, ilaçlar yapanm.

Güvenin o halde bana, inanç yüreğe rahatlık verir, yol gösterir, iyileştirir, Hepiniz gelin, - küçük çocuklar siz de, - avutayım sizleri, konuşsun sizin için de inancın yüreği, - canım yüreği! - Zavallılar, emekçiler! dualarla işim yok, mutlu olmam için bana sizin güveniniz yeter.

- Şimdi gelelim bana. Böylece daha az kırıgın olurum dünyaya. Beterin beterini tatmadığıma şükür. Hep tatlı çılgınlıklarla geçti ömrüm, işte bu beni kıran.

Boş ver! Asabildiğimiz kadar asalım yüzümüzü.

Belli, dışındayız dünyanın.' Çıt yok. Duyarlığım da kalmadı. Oy! şatom, Saksonyam, söğüt ormanım. Akşamlar, sabahlar, geceler, gündüzler... Bitkinim!

Cehennemim olmalı öfkem için, cehennemim olmalı gururum için - ve tembelliğim için; bir cehennemler konseri.

Bitip tükeniyorum. Mezarbu, solucanlara gidiyorum, iğrenç mi iğrenç! Şeytan, soytan, çökertmek istiyorsun beni efsunlarınla. Vur diyorum! bir dirgen darbesi daha! Ver diyorum! bir damla ateş daha! •

Ah! yaşama yeniden kavuşuyorum! Görüp tanıdım çarpık yanlarımızı. Ve bu zehri, bin kez cehennemlik bu öpücüğü! Güçsüzlüğümü, dünyanın vahşetini! Tannmacı, gizle beni, güçlükle duruyorum! - Gizliyim ve bu benim.

Ateştir bu, cehennemliğiyle birlikte doğrulan.

SAYIKLAMALAR

I

ÇILGIN KIZ!

CEHENNEMLİK KOCA!'

Bir cehennem hayat arkadaşmm itiraflarını dinleyelim:

"Ey kutsal Eşim, Tanrım, kullarının en mutsuzu ben cariyenin sesine kulaklarım kapama. Perişanım. Ayyaşım tekiyim. Kirliyim. Bu nasıl yaşam!

"Bağışla, yüce Tanrım, bağışla! Oy! bağışla! Nice gözyaşları döktüm! Dökeceğim de!

"Geleceğim yüzyüze kutsal kocayla! Kölesi olarak doğdum O'nun - Öteki döğerse döğsün!

"Şu an yerin yedi kat dibindeyim, ey dostlar!.. Dostlar mı, ne dostları... Bu nasıl sayıklama, nasıl işkence... Saçma!

"Oy! acı çekiyorum, haykınıyorum. Acı çekiyorum gerçekten. Yine de, en aşağılık yüreklerin bile aşağıladığı ben, dilediğimi yapabilirim.

"Neyse, ilerde de yirmi kez söyleyip duracağımız günahımızı dökelim, - o öylesine garip ve anlamsız günahı!

"Tutsağıyım, çılgın erden kızları yitirmiş cehennemlik Koca'nım. İblisin ta kendisi. Ne hortlak, ne hayalet. Biliğini yitirmiş, cehennemlik olmuş, canlı cenaze bana gelince, - kimsenin öldüreceği yok! Nasıl anlatsam bilmem ki! Artık konuşamıyorum bile. Yaşlıyım, ağlıyorum, korkuyorum. Biraz serinlik Tanrım, ne olur, ne olur biraz serinlik!

"Dul bir kadım... - Duldum... - doğrudur, ciddi bir insandım eskiden, iskelet olmak için gelmedim yeryüzüne!.. - o çıkardı beni. Tüm görevlerimi unutup ardına düş-tüm. Ne yaşam! Gerçek yaşam yok. Dünyada değiliz. O nerde, ben orda, başka çare yok. Çok vakit ateş püskürüyor bana, bana, şu zavallı ruha. İblis! - İblis o, biliyor mu-sunuz, insan değil.

"Ne diyor cehennemlik koca: "Kadınları sevmem ben, aşkın yeniden icadı gerek, belli. Kadınların istedikleri tek şey kendilerini sağlama almak, tek istedikleri güvenli bir ortam kazanmak, yüreği ve güzelliği hesaba kattıkları yok; soğuk bir horgörü geriye kalan, günümüzde evliliğin besini. Ya da ben kadınları mutluluğun işaretleriyle görüyorum, iyi arkadaşlar haline getirebilirdim onları, her şeyden önce parlamaya hazır odun yığını gibi duyarlı hayvanlar-ca parçalanmış arkadaşlar!"

"Alçaklığı utkuya, vahşeti albeniye dönüştürüp dinliyorum onu." Uzak soydanım: Atalarım İskandinavyalıydı: Delip kendi böğürlerini içerlerdi kanını. - Bedenimin her yanını bıçaklayıp yaracağım, dövmele yapacağım, korkunç olmak istiyorum tıpkı bir Moğol gibi: Göreceksin, uluyacağım sokaklarda. Öfkeden kudurmak istiyorum. Sakın mücevherler gösterme bana, sürünürüm, kıvranırim halıda. Zenginliğim her yerde kana bulansın iste-

rim. Çalışmayacağım asla..." Yakalıyordu beni nice iblisi geceler, boğuşup duruyorduk, güreşiyordum onunla! Çok zaman, geceleri, esrik, dikiliyor sokaklarda ya da evlerde karşıma, yüreğimi korkudan çatlatmak için. - "Besbelli, ke-secekler boğazımı; iğrenç olacak." Oy onun, adım attığı her yere Cinayet kokusu yaydığı o günler!

"Gün olur, duygulu bir taşralı ağızıyla, gma getiren ölü-mü dünyamızdan hiç eksik olmayan mutsuzlukları, çetin çalışmaları, yürekler acısı ayrılıkları diline dolar. Kafayı çektiğimiz batakhanelerde, içinde bulunduğumuz çıkmazı, köpekçe yaşantımızı düşünüp ağlardı. Kaldırmalı kara sokaklarda yığılıp kalmış ayyaşları. Yüreğinde küçük çocuklara karşı huysuz bir annenin acıma duygusu vardı. Din dersine giden küçük bir kız gibi boynu eğik başını alıp giderdi"bazen. - Tecimmiş, sanatmış, tıpmış, her konuda bil-giçlik taslardı. - Peşinden ayrılmıyordum, böyle gerek!

"Kafasından okuyordum çevresindeki dünyayı, giy-silerini, çarşaflarını, mobilyalarını; başka görünmesine uygun silahlar veriyorum eline. Neyi nasıl görmek ister-se ben de öyle görüyordum her şeyi. Sıkıntılı, keyifsiz an-larında, iyi kötü demeden uyuyordum acayip ve karmaşık davranışlarına. Dünyasına hiç mi hiç girmedikten de emindim. Uyuyup kalınca sevgili bedeni; nice geceler, saatlerce baş ucunda uyanık, neden böylesine gerçekler-den kaçmak istediğini düşünüp dururdum. Nasıl bir istek-tir bu kimsede görülmemiş. Toplum için gerçek bir tehli-ke olduğunu biliyor, ama onun hesabına endişe de duy-muyordum. - Yaşamı değiştirecek gizleri mi var acaba? Hayır aradığı da bu diye yanıtlardım kendimi. Kısacası er-demi büyüeldi ve ben de bu erdemin tutsağı olup çıktım.

Başka hiçbir can bu erdeme katlanacak gücü, salt o korusun, sevsin diye harcanan umutsuz gücü bulamazdı kendinde. Zaten, bir başkasıyla birlikte hiç düşünmedim onu: Meleği belli zaten, onun meleği, asla başkasının olamaz, - kanım bu. Hani sizden çok çok az soylu birini görmemek için sarayınızı boşaltırsınız ya, işte böyle bir saraydaymış gibi ruhuna yerleşmiştim: İşte böyleydim. Yazı! Öylesine bağlıydım oma. Ne istiyordu sanki, benden, renksiz, alçak varlığımdan? Ne güldürüyordu, ne de öldürüyordu! Birkaç kez, hazin bir öfkeyle; "Seni anlıyorum" diyecek oldum, aldırmadı bile.

"Böylece günbegün acımı tazeleyerek - çoktan silip atmamışlarsa defterlerinden eğer, bana bakan tüm gözlerde olduğu kadar, kendi gözlerimde de şaşkın ve yitik, erdemini daha bir kanıksıyordum. Öpüşleri, dost kucağı benim için gökyüzüydü, girdiğim ve zavallı, dilsiz, sağır ve kör, hep kalmak istediğim hüznü bir gökyüzü. Alışmaya da başladım. İki tatlı çocuk gibi görüyordum ikimizi, henüz Cennetinde özgür gezinen. Uyumluyduk, coşkulu, çalışıyorduk birlikte. Ama yüreğime işleyen bir okşayıştan sonra konuşmaya başladı: "Garip gelecek sana bütün bu geçen günler, bir gün buralarda olmadığmda. Kollarım boynuna dolanmadığında, başm yüreğimde dinlenmediği, şu ağız gözlere değmediği zaman. Çünkü gitmem gerekcek çok uzaklara bir gün. Hem soma ötekilere de yardımcı olmam gerek; görevim bu. İç açıcı olmasa da..., sevgili can... "Onu gitmiş düşündüğüm an, başım döner, kaybolurdum korkunç bir karanlıkta: Ölümde. Beni bırakmaya çağına söz verdirirdim. Yirmi kez verdi o aşık sözünü. Benim "seni anlıyorum" değişim kadar sudandı onun sözü de.

"Ahi hiç mi hiç kıskanmamıştım onu. Beni terk etmeyecek, öyle sanıyorum. Hali ne olur sonra? Hiçbir deneyimi yok; çalışamaz da. Uyurgezer gibi yaşamak sevdasında. İyilik, yardımseverlik yeterli mi gerçek dünyada? Zaman olur içine düştüğüm acıklı durumu unutturum: Güç verecek bana o, ilden ile gezeceğiz, çöllerde avlanacağız, kimsesiz, gamsız. Uyandığımda, - onun büyü gücüyle, ya yasalar, gelenekler değişmiş olacak; ya da dünya hep aynı kalıp beni özlemlerimle, kıvançlanmlaT aldırma zılgılarıyla başbaşa bırakacak. Oy! Nice acı çektim, ödül olarak bana çocuk butiklerindeki serüvenli yaşamı verecek misin bana? Veremez. Ülküsü ne bilmiyorum. Pişmanlıkları, umutlan olduğunu söyledi: İlgisi yok bu sözlerin benimle. Tann'yla mı konuşuyor? Tann'ya başvurmalıydım belki de. Uçurumun en dibindeyim, dua edemiyorum artık.

"Alaylarını anlıyamadım, acılarını açıklasaydı anlayabilir miydim acaba? Saldırıyor üstüme, dünyada benimle ilgili ne varsa onlardan utanç duymam için uğraşıyor saatlerce, ağlasam öfkeleniyor.

- "Güzel ve sessiz eve giren şu gösterişli delikanlıya bir bak: Adı Duval, Dufour, Armand, ya da Maurice, ya da onun gibi bir şey. Bir kadın gönlünü kaptırdı işte bu haylaz puta: Kadın ölü, kuşkusuz şimdi gökyüzünde ermiş oldu. Öldüreceksin beni, tıpkı delikanlının o kadın öldürdüğü gibi. Yazgımız bu bizim de, bizim gibi iyilikseverlerin..." Yazık! Gün oldu, bir şeyler yapmak isteyen tüm insanlara gülünç sayıklamaların elindeki bir oyuncak gözyle baktı; uzun uzun vahşice gülerdi. - Gün olur genç bir anneye, bir ablaya dönerdi. Hiç değil biraz daha az yabancı olsaydı! Esenliğe kavuşurduk. Tatlı haliyle bile öldürüyor

insanı.Çaresiz, girmişim boyunduruğuna bir kez.-Ah çılgın kızın tekiyim ben!

"Bir gün belki görkemli bir şekilde ortalıktankaybolacak, gökyüzüne çıkacaksa bilmeliyim, görmeliyim azıcık, göğşe yükselişini küçük dostumun!"

Ne garip çift!

SAYIKLAMALAR

n

SÖZÜN SİMYASI

İşte. Çılgınlıklanmdan bilinin öyküsü.

Nice zamandır, tüm doğal görünümleri edinmekle övünüyor ve gülünç buluyordum çağdaş resimle çağdaş şiirin ünlülerini.

Saçma sapan resimleri, kapı aynalıkları, dekorları, çadır tiyatrolarındaki resimli perdeleri, tabelaları, şiirin ünlülerini seviyordum. Kilise Latincesini, çalakalem yazılmış aşk betiklerini, eskilere değgin romanları, peri masallarını, çocukken okunan küçük betikleri, eski operaları, aptalca nakaratları ve basit halleriyle, seviyordum eski türden yazmı.

Haçlı seferlerine çıkmak, bilinmedik yeni ülkeler bulmak, yenilgiyle sonuçlanan din savaşlarını yemden açmak, alışılmış düzeni değiştirmek, ulusların, kıtaların yerlerini değiştirmek geçiyordu düşümden: Tüm büyülere inanıyordum.

Rengini buldum sesli harflerin! - A kara, Ö ak, 1 kırmızı, O mavi, Ü yeşil. Her sessiz harfin biçimini ve devi-

nimini yeni bir düzene koydum, ve harfler arasındaki iç-
güdüsel ses uyumlarıyla bir gün bütün duyularca benim-
senebilecek şiirsel bir söz bulmakla övündüm. Çeviriyi
şimdük bu işe katmıyordum. (*) işe incelemeye başladım.
Sessizliği, geceleri inceliyor, sözle anlatılamayan şeyleri
saptıyordum. Saptıyordum hayal alemlerini..

*Uzak, köylü kızlardan, kuşlardan, sürülerden
Çökmüş ne içiyordum bu çalının dibinde?
Findıkfıdanlarıyla nasıl da donanmış, gör,
Ilık, yeşil bir öğlen sonrasının sisinde.*

*Bu körpe, genç Oise'da ne içebilirdim ben,
- Dal sessiz, gök bulutlu, çiçek yok çimenlerde! -
Kulübemden uzakta, usulca, mataramdan
Ne içeceğim? Biraz terleten altın likör.*

*Şaşı gözleri gibi bir han tabelasının
Dalmıştım. - Fırtına kapladı göğü. Akşamla
Kayboldu erden kumlarda suyu ağaçların,
Tanrı yeli buzlar atıyordu bataklığa;
İçemiyor, - bakıp ağlıyordum altına.*

*İlkyaz, sabahın dördü, sürüyor
Yatakta aşkın derin uykusu
Koruda kutlu akşamın kokusu
Buğulanıp duruyor*

(*) Rimbaud "Saklı tutuyordum" diyor. Ben bu sözlerini "çeviriyi şim-
dilik bu işe katmıyordum" şeklinde yorumladım. (E.A.)

*Dölgerler, surda, řu büyük yerde
- Üzerlerinde sadece gömlek -
Hesperus Kızlarının güneşinde
Çalışmaya başlamış bak.*

*Köpükten çöllerinde, usulca
Tavan kaplaması hazırlıyorlar
Ki kent orada
Yapay gökleri boyayacak*

*Bir Babil kralının uyrukları
Bunlar, Venüs, bu büyülü işçiler
Bırak biraz taçlı Aşıklarını
Sevini bunlara da ver.*

*Ey Çobanların Ecesi!
İçki sun, bak seni gözlüyorlar,
Akıt dudaklarına bengisu
Öğlen denizini özlüyorlar.*

Söz simyamda şiirsel eskiliğın haylice yeri vardı.

Yalın sanrıya alıştım: Düpedüz, fabrika yerine cami, meleklerce yapılmış bir tamburlar okulu, gökyüzü yollarında atlı arabalar, gölün dibinde salon; canavarlar, gizemler görüyordum; bir güldürü oyunu adı dehşetler saçıyor-du önümde.

Sonra büyülü kuşkuculuğumu sözcüklerin sannsıyla açıkladım! Usumun dağınıklığını kutsal bularak bitirdim. Başboştum, ağır bir sayrılık ateşiyile yüz yüzeydim: İmreniyordum hayvanların mutluluğuna, vaftizsiz ölen çocuk-

lann masumluğunu simgeleyen tırtıllara, erdenlik uykusu, köstebeklere!

Gittikçe hırçmlaşıyordum. Hoşça kal diyordum dünyaya romanslarda:

EN YÜKSEK KULENİN ŞARKISI

*Gelsin, o günler gelsin,
Yürekler sevdalansın.*

*Sabrederek bekledim
Unutulmaz o yıllar.
Göklere çekip gitti
Korkular ve acılar.
Oldu kara biryara
Susuzluk damarımda.*

*Gelsin o günler gelsin,
Yürekler sevdalansın.*

*Kirli pis sineklerin
Yaban uğultusunda
Günnükle, karamukla
Serpilip çiçeklenmiş
Ve unutulup gitmiş
Bir çayır gibi tıpkı.*

*Gelsin o günler, gelsin
Yürekler sevdalansın.*

Sevdim çölü, kavrulmuş bahçeleri, solgun yüzlü dükânları, ılıtılmış içkileri. Pis kokulu dar sokaklarda başıboş dolaşıyordum, ve kapalı gözlerle, sunuyordum kendimi, ateş tanrısı güneşe. .

"General, yıkık tabyalarında eski bir top kalmışsa, topa tut bizi kuru keseklerle. Görkemli mağazaların came-, kânlarında! Salonlarda! Tozunu yedir kente. Paslandır olukları. Kızgın yakut tozlarıyla doldur kadınların süslenme odalarını..."

Oy! Hanın ayakyolunda kafayı bulmuş, hodana tutkun sinek, erittiği bir güneş ışığının!

AÇLIK

*İştahımız var diyelim
Hep taş toprak mı yiyelim,
Soframda her zaman hava,
Demir, kömür, ve de kaya!*

*Dönün açlıklarım, kemirin
Seslerin çimenini,
Kahkaha çiçeklerinin
Emin şen şakrak zehrini.*

*Yiyin, kırık çakıl bunlar,
Bunlar kilise taşları,
Eski tufanların çakılı şunlar,
Gri vadilere saçılmış somunlar.*

*Yemiş tavukları, yapraklar altında
Tükürüyor güzelim telekleri,
Tükürüyor ve haykırıyordu kurt:
Ben de perişanım tıpkı kurt gibi.*

*Yeşillikler, meyveler
Devşirilip toplanmayı bekliyor;*

*Ama çitler üstündeki örümcek
Yalnızca mor menekşeleri yiyor.*

*Süleyman'ın sunaklarında ben de
Uzanıp uyusamı kaynasam n'olur
Koşuyor damlalar pasın üstünde
Cedron'a karışıyor.*

Ve sonra, ey mutluluk, ey us, gökyüzünden laciverdi ayırdım, çünkü lacivert karaya girer, ve yaşadım katkısız ışığın altın kıvılcımını. Seve seve, soyтары ve olabildiğince şaşkın bir kalıba giriyordum.

*Bulundu yeni baştan!
Ne? Sonsuz olan
Denizdir karışan
Güneşe.*

*Gönlüne kulak ver
Sonsuz ruhum sen
Yalnız geceye ve
Ateşli güne rağmen.*

*Seçim meçimmiş,
Dayanışma falan!..
Boş ver bunları
Haydi havalan...*

*Yok orda umut
Kurtuluş bir tek;*

*Bekle bilimi,
Ceza gelecek.*

*Yarını unutunuz
Atlardan korlar.
Görev olmalı
Bütün arzunuz.*

*Bulundu yeni baştan!
Ne? - Sonsuz olan.
Denizdir karışan
Güneşe.*

Masalsı bir operaya döndüm: Her varlığın bir mutluluk yazgısı var, bunu gördüm: Eylem yaşam değil de, kimi gücü, bir öfkeyi har vurup harman savurma biçimi. Aktöre güçsüz beyni ürünü.

Her yaratıkta, varlığını o yaratığa borçlu birçok başka yaşamalar var gibi geldi bana. Bu bey ne yaptığını bilmiyor: Bir melek. Şu aile enik sürüsü. Çocuklarının önünde, öteki yaşamlarından birinin bir anıyla konuştum yüksek sesle. - Bir domuzu böylece sever oldum.

Delilikten - tutsaklanmış delilikten - doğan her tür yanılgıları yaşadım. Hepsini sayabilirim tek tek, anahtar bende.

Sağlığım tehlikeye düştü. Yılgı bastırıyordu. Günlerce uyuyup kaldım, uyandığımda kendimi yeniden en berbat düşler içinde buluyordum. Sonum gelmişti, güçsüzdüm, tehlikelerle dolu bir yolda, dünyanın bir ucuna, karanlığın ve kasırgaların yurdu Kimmerler ülkesinin o sınır boylarına sürükleniyordum.

Bir yerlere gitmem, beynime üşüşen büyüleri oyalamam gerekti. Denizde, sanki bu kirden beni o arıtmak zorundaymış gibi bel bağladığım, sevdiğim denizde, görüyordum kalkıp yükselişini o avutucu haçın. Kargınmıştım bir yol ebemkuşağmca. Mutluluk alınyazımdı, pişmanlıklarımca, kurdumdu: Güç ve güzellik uğruna feda edilemeyecek kadar büyük bir yaşamım var.

Mutluluk! Ölesiye tatlı dişıyla, uyarıyordu beni horoz öterken, -*admatutinum*, *Christus venit*okunurken, - enkaranlıklar kentlerde.

*Ey mevsimler, şatolar!
Hatasız hangi ruh var!*

*İnceledim uzun uzun
Büyüsünü mutluluğun.*

*Selam ona, sesi her an •
Gelir Galya horozundan.*

*Bu büyü, ruhu, bedeni
Aldı, güçsüz koydu beni.*

Ey mevsimler, şatolar!

*Ah, kurtuluş vakti ancak
Ölüm saati olacak!*

Ey mevsimler, şatolar!

Geçti bunlar. Güzelliği selamlamayı biliyorum şimdi.

OLMAYACAK ŞEY

Ah! şu çocukluk yaşantım, her türlü havada, hayal aleminde yüzercesine sade, en kayıtsız dilenciden daha kayıtsız, yersiz yurtsuz, eşsiz dolsuz olmaktan gurur duyup dolaştığım büyük yol, ne aptallıktı. - Ayrımına yeni varıyorum!

- Bugün artık bizimle pek az konuda uyuşan kadınlarımızın o temizlik ve sağlık asalaklarını, okşama fırsatım kaçırmayan o herifleri hor görmekte haklıymışım.

Haklıymışım tüm horgörülerimde: Kaçtığıma göre Kaçıyor muyum?

Açıklıyorum.

Daha dün şöyle sızlanıyordum: "Bu dünyada yeterince kargınmışlardan mıyız, Tanrım! Ben ki nice zamandır o cehennemlikler sürüsündeyim! Hepsini tanırım. Hep tanırsınız birbirimizi; öğreniriz birbirimizden, iyilik nedir bilmeyiz. Ama uysalız; dünyayla ilişkilerimiz uyumlu." Garip mi bu? Dünya! Satıcılar! Safyürekli! - Onursuzlar değiliz. - Ya sevgili kullan Tann'nın, onlar nasıl karşıladı bizi? İnsan var huysuz, insan var güleç, insan var sevgisi düzmece, yanlarına yaklaşmak zor, ya çok atak olacaksın, ya da çok alçakgönüllü. Tanrının biricik kullarıdır. Ama kimseyi kutsamazlar!

İki paralık usuma yeniden kavuşunca, - ki gelip geçiyor bu! - Görüyorum ki tedirginliklerim Batıda olduğumuzun ayırımına zamanında varmayışından doğuyor. Batının bataklıklarında! Bozulmuş ışığa, hurdası çıkmış biçime, yolundan' sapmış devinime bel bağladığımdan değil... Geçelim! Şu anda usum, Doğunun çöküşünden bu yana insan usunun karşılaştığı en yırtıcı gelişmeleri yüklenmek istiyor ille... İstiyor bunu usum!...

Eski halime döndüm! - Dizginler usun elinde, Batıda olmamı buyuruyor. Dilediğim sonuca ulaşmak için onu susturmam gerekirdi.

Cehennemin dibine kadar yolu var, şehitlerin palmiye çelenklerinin, sanatın ışınlarının, mucitlerin gururunun, yağmacıların şiddetinin, diyor, Doğuya ve ilk ve sonsuz bilgiğe yeniden dönüyordum. - Tam bir tembellik düşü bu galiba, yontulmamış!

Yine de, çağdaş acılardan kurtulma özlemini hiç mi "hiç duymuyordum. Kafamdaki, Kuran'm aşırma bilgeliği de değildi. Ama, bilimin o ilk duyurusu, hıristiyanlıktan beri, insanın *kendini sahnelemesi*, bilinen şeyleri yeniden kanıtlamaya kalkması ve bu kanıtlarla kubarması ve dünyaya tek gözlükle bakması gerçek bir kıyım değil mi? İnce bir işkence, aptalca; kaynağı tinsel saçmalıklarımın. Doğanın hoşuna gitmeyebilir belki! İsa varsa Bay Prudhommelar da var.

Sis ürettiğimiz için değil mi? Suda yetiştirdiğimiz sebzelerle birlikte sıtmayı da yiyoruz. Ya ayyaşlık! ya tütün! cehalet! ve özveriler! - Bütün bunlar düşünceden, ilk yurdumuz Doğunun bilgeliğinden yeteriyle uzak şeyler

değil mi? Bu türden ağular üretiliyorsa çağdaş bir dünya neden?

Kilise adanılan yanıtlayacak: Anlaşıldı. Siz aslında Aden'den söz etmek istiyorsunuz. Doğu halklarının tarihinde size değgin hiçbir şey yok. - Doğrudur; düşlediğim Aden'dir. Ya eski soyların o annmışlığı, ve bunun düşünme- rimdeki yeri!

Filozoflar: Dünyanın yaşı yoktur. İnsanlık yer değiştirir yalnızca. Batıdasınız ama gönlünüz çektiğinde eski, kendi Doğunuzda da oturabilirsiniz, - hem rahatça oturabilirsiniz.

Usum, kendini kolla. Esenliğe değgin sert kararlara boş ver. Çalış, çabala! - Yazıkl yeterince hızlı değil bilim! - Görüyorum yine uyukluyor usum.

Şu andan itibaren uyanık olsaydı hep, gerçeğe ulaşırdık, belki şu an ağlayan melekleriyle bizi kuşatmış olan gerçeğe!... - Şu ana dek uyanık kalmışsa, bunun nedeni çok eski bir zamanda zararlı içgüdülere boyun eğmediğimdir... - Hep iyice uyanık olsaydı usum, su üstünde yürürdüm bilgece!...

Ey annmişlik! Armmışlık!

Bu uyanıklık anıdır bana annmişliği sunan. - Tannya usla gidilir!

Yürekler acısı mutsuzluk!

ŞİMŞEK

Çalışmak! Düştüğüm uçurumda zaman zaman böyle bir patlama olur.

Çağdaş kilise, yani *Herkes* haykırır: "Hiçbir şey boşuna değil; bilime koşalım, ileri!" Ama öte yandan başkalarının yüreğine kötüler ve nüskinlerin cesetleri yağar... Ah! çabuk, biraz çabuk; gelecek günlerin sonsuz ödülleri ordalar, gecenin ötesinde., elimizden kaçsınlar mı?

Ne işe yararım orda? Tanımadığım şey mi çalışmak; bilim de fazla yavaş. Dört nala gidedursun yakarış, ışık gürleyedursun. Yapacağım çok basit, hem hava da amma sıcak; boş verecekler bana. Zaten görevim var, bitirip bir kenara koyacağım, nasıl çokları övünüyorsa, ben de görevimle övüneceğim.

Ömrüm yıprandı. Gidelim! İçimize kapanıp tembel tembel oturalım, acıyın! Yaşayıp gideceğiz eğlenerek, canavarca sevdalar ve inanılmaz evrenler düşleyerek, yakınarak, ve paylayarak dünyanın görünümlerini, soyтарыı, dilenciği, sanatçıyı, haydutunu, - rahibi! Hastanede yatarken keskin bir günnük kokusu geldi burnuma: Kutsal ıtırarın bekçisi; günah çıkaran papaz, kurban...

O iğrenç çocukluk eğitimimi düşünüyorum orda. Daha başka!... Yirmi yılımı yürümek, başkaları yirmi yıl yürüyorsa...

Hayır! hayır! Başkaldırmıyorum ölüme şimdi! Gururum karşısında pek hafif kalıyor çalışma: İhanetim yeterince azap vermez dünyaya. Sağa sola, son anda saldıracağım...

O zaman - oy! - sevgili zavallı ruh, bizim için sonsuzluk kayıplara karışmaz mıydı o zaman!

SABAH

Sevimli, yiğit, destan yaratan, altın yapraklara yazılacak olan bir gençliğim yok muydu *bir zamanlar*, amma şans! Suçum, hatam neydi ki şimdi böyle güçsüzüm? Sizler, ileri süren, hayvanların acı acı inlediklerini, sayrılarının umutsuz kaldığını, kara düşler gördüğünü ölülerin, anlatın görelim, bu çöküşüm, bu uyku neden. Ben ki artık, ağzımı açsam, hep aynı duaları, *Pater* ve *Ave Maria* 'lan mı rıldanan dilenciden öteye gidemez oldum. *Konuşamıyorum artık*.

Yine de sanırım bugün, cehennemimle ilişkimi kestim. Tam cehennemdi o; eski, insanoğlunun kapılarını açtığı cehennem.

Aynı çölden, aynı gecede, gözlerim hep yorgun, yaşamın Kralları, üç müneccimler, yürek, ruh ve us, telaşlanmadan, uyanır gümüş yıldızlara hep. Kumsallar, dağlar aşır biz, doğuşunu yeni emeğin, yeni bilgeliği, zorbaların ve iblislerin kaçışını, bağnazlığın sonunu selamlamaya ne zaman gideceğiz, tapmaya - ilk öncüler! - yeryüzündeki Noel'e?

Göklerin şarkısı, yürüyen halklar! Yaşamı hor görmeyelim tutsaklar.

VEDA

Geldi göz! - Görevimiz kutsal aydınlığı bulmak, tam-
mam, ama neden hep var olan bir güneşe  zlem duyalım,
- mevsimlere can atan insanlardan deęilsek.

G z. Durgun sislerde yükselen tekneimiz, yoksulluęun
limanına, gökleri ateş ve çamur benekli koca kente d men
kırıyor. Oy! lime lime paçavralar, yağmurda ıslanmı  ek-
mek, esriklik, beni çarmıha geren binlerce sevi! Demek,
bir gün *hesap verecek olan* milyonlarca  l  ruha, milyon-
larca  l  bedene sahip o gulyabani ecenin sonu gelmeye-
cek!   te, tenimi çamur ve veba kernirmı , sa larım, kol-
tuk altlarım kurtlarla dolu, yüreğimde daha da iri kurtlar,
bir kez daha kendimi, ya sız, duygusuz, yabancılar arasına
uzanmı  görüyorum...  lebilirdim orada... Ne korkunç
Çağrışım! Öęreniyorum yoksulluktan.

Rahatlıklar mevsimi, kı tan da korkuyorum.

- Bazen gökte, kıvançlı, beyaz uluslarla kaplı kumsal-
lar görürüm. Yukarıda büyük altm bir tekne renk renk bay-
raklarım dalgalandırır sabahın melteminde. Törenlerin, ut-
kuların, acıların tümünü ben yarattım. Yeni  i ekler, yeni
yıldızlar, yeni tenler, yeni diller üretmeyi denedim. Doğa-
 st  g   ler edmdięimi sandım. Eh!  yisi, g mmeliyim d   -
gücümü, anılarımı! Gelip geçmiş tatlı bir utku, sanatçı ve
Öykücü utkusu!

Ben! Kendime sihirbaz ya da melek gözüyle bakmış olan ben, aktörelere bağimsız, geri verildim toprağa arama göreviyle, kavranacak katı gerçekte! Hödük!

Yanılmış mıyım? İyilik benim için ölümün kız kardeşi mi yoksa?

Kendimi yalanlarla beslediğim için özür dilerim, olur biter. Artık gidelim.

Ama tek bir dost el yok! nereye mtunmalı?

Evet, yeni zaman hiç olmazsa çok ciddi.

Çünkü, utkuyu kazandım diyebilirim; dış gıcırıtları, alev soluklar, kokuşmuş iç çekişleri giderek azalıyor. Bütün iğrenç anılar silinip gidiyor. Kaçıyor son pişmanlıklarım, - Dilencilere, eşkıyalara, ölümün dostlarına, her türden geri zekâlılara imrenmem. - Cehennemlikler, ya öcümü alsaydım!

Kesinlikle çağdaş olmak gerekiyor.

İlahilere gerek yok; atılan adımı geri almak yok. Kattı gece! Kurumuş kan tütüyor yüzümde, ve şu korkunç ağaççıktan başka hiçbir şey yok geride bırakacağım. Tinsel savaş da adam adama yapılan savaş kadar hoyrat; ama tüze denen şey de zaten yalnızca Tann'mn tutkulandır.

Yine de uyanıştır bu. İçimizdeki sertliği de, gerçek sevecenliği de kabullenelim. Ki ağarmca tan ateşli bir sabırla silahlanmış gireceğiz görkemli kentlere.

Tek bir dost el yok denüştüm. Ne iyi, bu demektir ki eski yalancı aşklara gülebiliyim, şu yalancı çiftlerin ayıbını yüzlerine vurabilirim, - cehennemini gördüm orda kadınların; - ve artık yapabileceğim tek şey bir ruhun ve bir bedeninin içindeki gerçeği elde etmek.

Nisan-Ağustos 1873

AÇIKLAMALAR

TUFANDAN SONRA

Mazagran: Adını Cezayir'deki "Mazagran" köyünden alan, telvesi az, hafifkahve. Bol su katarak, fincanla değil de bardakla içiliyor.

GÖSTERMELİK OYUN

Kerubin: Tevrat'ta geçen, meleklerle verilen ad. Sodome ve Gomore kentlerinde sapıklık ve eşcinsellik hayli yaygınken Tanrı iki meleği, yani iki Kerubini Sodome'a gönderir. Delikanlı kıhğındaki iki meleği Lut Peygamber evinde ağırlar. Gece, Sodome'lular Lut Peygamberin evini basar ve cinsel ilişkide bulunmak için delikanlıların kendilerine verilmesini isterler. Kerubinler Sodome'lu erkeklerin gözlerini ışıkla kamaştırırlar, adamlar eve giremez. Ertesi gün de Tanrı gökten ateş ve kükürt yağdırarak Sodome ve Gomore kentlerini yok eder.

Şiirde Rimbaud "nasıl da gözlerini dikmişler Kerubin'e" diyor. Belli ki topluluk oyuncu gençlerden birine sunuluyor. Nitekim Rimbaud "kente geriden gönderiyorlar" gibi, alışılmamış, cinselliği de vurgulayan bir söyleyişe başvuruyor daha sonraki dize-tümcede.

ESKİ

Sol bacağı...: Çobanların tanrısı Pan yan insan, yan hayvan bir yaratık. Ayaklan, boynuzlan ve kıllanyla teke, yüzüyse insan. Cinsel organı büyük ve hep kalkık. Azgınca su perilerinin peşinde koşar. Kimi yorumculara göre, Rimbaud "sol bacak" derken Pan'm cinsel organını, yani üçüncü bacağına ima ediyor. Fransızlar otuzbir çekmek anlamında da "sol el" deyimini kullanır.

YAŞAMLAR

Atasözleri: Tevrat'ın bir bölümü "Atasözleri" başlığını taşır. Yaşam boyunca uyulması gereken kurallar bu bölümde özlü sözler biçiminde sunulur. Eski din büyükleri Tevrat'taki bu bölüme "Panarete" derlerdi. Yunan kökenli sözcük "erdemlerin hazinesi" anlamına gelir. Rimbaud bu şiirinde atasözlerinden söz ederken belki de eski bir Hint dinsel kitabına gönderim yapıyor.

Dulluk: Rimbaud şiirlerinde sık sık bu sözcüğü kullanır. Dulluk; soyutlanmanın, yabancılaşmanın, yalnızlığın ve terk edilmişliğin simgesi. Sevide başsırsızlık anlamına da geliyor. Rimbaud'nun annesi kocası evi terk edince dul bir yaşam sürdürdü. Sözcük belki bu nedenle de ozanın şiirlerinde zaman zaman yineleniyor.

ESRİKLİK SABAHI

Canakıyıcılar: Şiirsel deneme amacıyla Baudelaire gibi Rimbaud da zaman zaman afyon yutardı. Esriklik Sabahı, şahin afyon yuttuğu bir anda yazılma. Son dize-tümcedeki "assasin" katil, canakıyıı, canı demek. Köken olarak

Fransızcaya Arapçadan geçme. Haçlı seferleriyle adını hristiyan dünyasında da duyuran, İsmailiye tarikatının başkanlarından Hasan Sabbah adamlarına önce afyon ya da esrar içiriyor, bilinçleri esrarla bulanmış fedailerine cennet diye güzel bir bahçeyi gösteriyor, öldüklerinde de cennete gideceklerini söylüyordu. Daha sonra da bu fedailerine düşmanlarını öldürtüyordu. Afyonkeş ya da esrarkeş anlamındaki "hachischin - haschischin" böylece, cani, canakıyıcı anlamında Fransızcaya girdi. Rimbaud şiirde sözcüğün çift anlamından yararlanıyor. Çeviride afyonkeş, haşhaş, yutan gibi bir sözcük kullansaydık bu kez de "canakıyıcı" anlamı verilmemiş olurdu. Nitekim Rimbaud da, Fransız sözlüğünde varolan "haschischin" sözcüğünü kullanmayıp "assasin'i" yeğliyor. Örneklersek: "Acemi" sözcüğü kökende Türkçeye İranlı anlamında girmiş ama daha sonra anlam değiştirmiş. Günümüz şairi ya da yazar etimolojik kökene bağlı kalarak İranlı yerine "Acemi" sözcüğünü kullansa bu kez de sözcüğün konuşulan dildeki anlamı eksik kalmaz mı?

KENT •

Erinnyes: Yunan mitolojisine göre Erinnye'ler (erinyes) Alekto, Tisiphone ve Megaira adlarını taşıyan üç tannçadır. Kan kokusu alarak, suç işleyenlerin, özellikle adam öldürenlerin peşlerine takılır, suçluyu sürekli kovalayarak çıldırtırlar. Öç tannçaları olan Erinnye'ler böylece suçluları cezalandırırlar. Rimbaud bilim sayesinde toplumun gelişeceğine ve suçluların cezalandırılacağına inanıyordu. Aynı temayı "Sonsuzluk" şiirinde de işler: Kurtuluş bir tek / Bekle bilimi / Ceza gelecek.

KENTLER

Allenghany: Amerika'nın doğusundaki dağlar.

Roland: Orta çağda yaşamış olan ve adı daha çok şiirlerde geçen bir yiğit. Charlmagnein komutanlarından. 779 yılında, Basque dağlılarıyla yapılan bir savaşta öldürüldü. Fransızların Roland Şarkısı adında uzun bir destanları var.

Centaure - Centauresse (Kentaure): Mitolojide geçen, yarı insan, yan at biçiminde yaratıklar. Kentaure öte yandan bir takımyıldızın da adı.

Mab: Orta Çağ efsanelerinde geçen Düşler Perisi. Diğer perilerin doğumlarında da ebelik yapar. Perinin adı İngiliz masallarında da geçer.

Diane (Diana): Roma mitolojisine göre, tanrılar tanrısı Jupiter ile Latone'un kızı. Babasından kendisini evlendirmeyeceğine değgin söz alır, elinde ok ve yay, ormanlar tanrıçası olarak geyiklerle dolaşır. Yunan mitolojisindeki Artemis ile özdeş.'

Bacchante: Bağ ve şarap Tannısı Bachus'un rahibelerine verilen ad.

KENTLER II

Hampton-Court: Londra'nın on dokuz kilometre güney batısında, Hampton kasabasında, Times ırmağının sağ yakasında, Kardinal Wolsoy'un yaptırdığı krallık şatosu. Çok büyük ve çok zengin bir galerisi var. Galeride her çağa ve döneme değgin yedi yüz tablo, desen ve iki salonda da Arras ve Flandre halıları sergileniyor. Şatoyu ve sergiyi görmeye giden Rimbaud karşındaki dev mimariden etkilenir.

Nabuchodonosor: İ.Ö. 605-562 yılları arasında yaşayan Babil kralı. Babil'in ünlü asma bahçelerini ve daha bir çok değerli anıtı yaptırmış.

Brennus: Creuse ve Indre arasındaki bataklık bölgeye Brennus ya da Brennous deniyor. Dize-tümcedeki bu sözcük bazı yayınlarda Brahmanlar olarak geçer.

Rupi: Hint parası.

Kontluk: Mahalle, köy, kasaba gibi, İngilterenin yönetim birimlerinden.

AKŞAM SAATLERİ

"Güvertenin çevresinde..": Rimbaud sözcüğü İngilizce yazıyor: Steerage. Sözcük güverte yolcuları için kasa-altı, ucuz biletli yolcular için salon ve kamara, dümen gibi anlamlara geliyor.

ŞAFAK

Çağlayan: Şiirde Almanca, "Wasserfall" olarak geçiyor.

SADE AKŞAM DUASI

Sodome: Eski bir Filistin kenti. Halkının sapıklığı ve eşcinsel alışkanlıkları yüzünden, Tevrat'a göre, Tanrı gökten ateş ve kükürt yağdırarak kenti yok eder.

Solye: Yunanlılar ve Romalılar Kudüs'e Solye diyorlardı.

KIŞ ŞÖLENİ

Boucher'nin Çinli Kızları: 1703-1770 yılları arasında yaşayan Fransız ressamı Boucher'nin "'Çinli Kızlar"

adını taşıyan bir tablosu var. Tablo, aslında resimden pek hoşlanmayan Rimbaud'nun ilgisini çekmiş.

ANAKENT

Ossian denizleri: Bu adı taşıyan deniz yok. Ossian, adı Korsika efsanelerinde geçen bir masal yığidi.

Guaranies: Güney Amerika'da, Uruguay dolaylarında yaşayan küçük bir yerli topluluk.

"Onunla didiştğin..": Rimbaud annesinden söz ediyor.

BARBAR

"Kanayan et çadırı..": Rimbaud "pavillon" sözcüğünü kullanıyor. Sözcüğün dört anlamı var, çadır da bunlardan biri. Yaptığım araştırmalara göre en uygun düşün anlam. Çünkü Rimbaud, bu şiiri Belçika'daki fuarları ve Londra'daki bir sergiyi gezdikten sonra yazdı. Çadır, fuar çadırlarıyla sergi pavyonlarının bileşkesi.

FAIRY

"Süslü besi suları..": Süslü sözcüğünü Rimbaud İngilizce - Fransızca karışımı, yeni bir uyarlama biçiminde kullanıyor.

SONE

Psyche: Milet kralının üç kızından birinin, en güzeli-nin adı. Güzelliği basma bela oldu ve onu kıskanan Yunan Güzellik Tanrıçası Aphrodites'in hışmına uğradı.

YİRMİ YAŞ

Adagio: Yavaş anlamına gelen İtalyanca bir müzik terimi.

GENÇLİK IV

Antoine: Rimbaud'nun sözünü ettiği Antoine, 251-285 yılları arasında, Yukarı Mısır'da yaşayan keşiş Saint Antoine. Malım mülkünü dağıtıp çölde çilekeş bir yaşam sürdürdü. Memphis ve Arsinoe yakınlarında ilk manastırını kurdu. İblis, kadın kılığına girerek onu baştan çıkarmaya uğraşır. Anatole France "Thais" adlı romanında Saint Antoine'm manastır yaşamına da değinir. Manastır halen duruyor, çok iyi korunmuş. Bir yazarlar toplantısı için Mısır'a gittiğimde ziyaret ettim.

BURUN

Tekne: Rimbaud İngilizce, "brick" sözcüğünü kullanıyor. Bir anlamı kiremit, tuğla; bir diğer anlamı iki direkli gemi. Şair çift anlamlı sözcükleri kullanmayı seviyor.

Baküs (Bacchus - Bakkhos): Bağ ve Şarap Tanrısı Dionysos'un bir diğer adı.

Epire: Yunanistan'da, Makedonya'nın güneyinde, deniz kıyısındaki bir bölge. Homeros zamanında burası Dodone Tapmağıyla ünlüymüş.

Peleponnese: Yunanistan'ın güneyindeki Pelops yarımadası.

"Dinsel tören alaylarının ısıttığı tapınaklar": Rimbaud tapmak sözcüğünü Latince ve "fanum" olarak kullanıyor.

"...rıhtımları...": Şiirde sözcük İngilizce, "embarkments" olarak kullanılmış.

Scarbo: Amerika'da, Yorkshire'ın banliyösü Scarborough. Rimbaud banliyönün adını şiirine Fransızca okunuş biçimiyle almış.

Brooklyn: Amerika'da, New York eyaletine bağlı bir kent. Doğru yazılışı: Brooklyn.

Taranto: İtalya'da danslarıyla ünlü bir kıyı kenti.

SAHNELER

Beotienler: Beotie, başkenti Thebes olan, eski Yunanistan'da bir bölge. Beotieli, mecazi anlamda, aptal, cahil, hantal, doğanın ve sanatın güzelliklerim kavramaktan yoksun kimse. Bu sözcüp kullanarak Rimbaud izleyicilerin, dolayısıyla yığınların bilgisizliğini, budalalığını üstü örtülü dile getiriyor.

"*Uzun, tahta bir sedir...* " : *Rimbaud İngilizce 'Tier'* sözcüğünü kullanıyor. Sözcük; iskele, rıhtım, kemer, köprü payandası, iki pencere ya da iki kapı arasındaki duvar gibi anlamlara geliyor. Şair, izleyicilerin oturduğu sedir ya da sedirleri iskeleye ve teknelere, oyun alanını ise rıhtıma benzetiyor.

TARİHSEL AKŞAM

"*Vapurun bizi boşaltacağı her yer...* " : Şah "la maile" sözcüğünü kullanıyor. "Maile" hem sandık, hem yük vapuru anlamına geliyor, Rimbaud sözcüğün çifte anlamından yararlanıyor. Şöyle ki: Rimbaud ve Verlaine Paris'i terk edip İngiltere'ye gidiyor. Şairin Yunan mitolojisine tutkusu biliniyor. Adını Bozcaada'ya (Tenedos) veren Te-

nes yiğit Kyknos'un oğludur. Üvey annesi, Tenes'i kendisine göz koymakla suçlar, Kyknos buna inanır, Tenes'le kız kardeşini bir sandığa kapatıp denize atar. Tanrı Poseidon gençleri korur ve Bozcaada'ya çıkarır. Verlaine ve Rimbaud da aslında Verlaine'in karısından kaçmak için Paris'i terk edip İngiltere'ye, Tenes ve kız kardeşi gibi bir adaya gidiyorlar. Şair, hem sandık, hem de vapur anlamına gelen "maile" sözcüğünü kullanarak Tenes'le özdeşleşir. Çevirilerde karşılaşılan önemli bir güçlük, çift anlamlı sözcüklerden doğuyor. Anlamlardan birini yeğlemek zorunda kalıyoruz. "Malle"ı daha önceki baskıda sandık olarak çevirmiştım, bu baskıda vapur sözcüğünü kullandım.

Norne'lar: İskandinav mitolojisine göre yaşam ve ölümlü yöneten üç tanrıça var: Veranda (şimdiki zaman), Urda (Geçmiş zaman) ve Skulda (gelecek zaman). Bunlara Norne'lar deniyor. Mali sıkıntı içindeki Rimbaud fazla kâğıt tüketmemek için şiirlerini küçük kâğıtlara ve çok küçük bir elyazısıyla yazıyordu. Bu yüzden elyazmalarının kimi yerleri iyi okunamıyor. "Nornes" sözcüğü de bazı yayınlarda "Nörmes" olarak geçer. Tevrat'ta "Normes" (Kurallar) başlığım taşıyan bir bölüm var.

BOTTOM

Hanım: Annesinden söz ediyor.

Sabine'li kızlar: Sabine, Orta İtalya'da eski bir ülke. Roma mitolojisine göre Romulus'un adamları bir şölen (tören) sırasında Sabineli kadınları ve kızları kaçırıp onlarla evlenirler. Sabine'in erkekleri daha sonra kızlarını kurtarmak için Romulus'un adamlarıyla savaşırlar. Kadınlar, kucaklarında çocukları, babalarıyla kocalarının arasına atılır.

Şiirde Rimbaud annesine kızdığında evden kırlara kaçışını anlatıyor. Sabineli kızlar şiirde belki annesini simgeliyor ve şairin annesiyle uzlaşma özlemini dile getiriyor.

H

Hortense: Şiirde adı geçen Hortense kimdir, bilinmiyor. Şair de zaten Hortense'in kimliğini gizliyor. Kimi yorumculara göre Hortense yeniyetme Rimbaud'nun otuzbir çekme alışkanlığını ve bu alışkanlığa karşı tepkisini, usancım, bıkkınlığım simgeliyor.

CANDAN BAĞLILIK

Baou: Sözcüğün hangi dilden olduğu bilinmiyor. Coşku ve heyecam belirten bir ünlem mi? Rimbaud Ardennes bölgesinden. Ardennes lehçesinde benzer sözcükler var. Örneğin "aboyer" (havlamak) yerine "baoilli", "aboiment" (havlama) yerine "baoillime" sözcükleri kullanılıyor.

Yüreği amber ve kavidir: Şiirde İngilizce "spunk" sözcüğü kullanılıyor. İskoç kökenli "spunk"ın kav, mantar, kıvılcım, alev ve kibrit gibi anlamları var. Mecazi anlamda ise; cesaret ve güç.

KÖTÜKAN

Souabe: Eski Almanya'da bir bölge. Rimbaud için Doğuya açılan yollar.

De profundis domine: Ölülerin gömülmesi sırasında okunan Latince bir dua. "Tann günahlarını bağışlasın", "Tann korusun" anlamında. Şiirde Rimbaud bir an için Tann'ya sığınma gereksinimi duyar, ama hemen pişman olur, "kafayı mı üşüttüm ne!" der.

Armorique: Galya'nın bir bölümüne verilen ad, günümüzdeki Bretagne bölgesi.

CEHENNEM GECEŚİ

Şairin afyon yuttuktan sonra yazdığı bir şiir.

Saksonya: Alman İmparatorluğuna bağlı bir krallık; Prusya, Bavyera ve Bohemya arasında, başkenti Leipzig.

ÇILGIN KIZ- CEHENNEMLİK KOCA

Sindeki Çılgın Kız (Çılgın Bakire) şair Paul Verlaine, Cehennemlik Koca ise Arthur Rimbaud. Eşcinsel ilişkilerinde Rimbaud etken (aktif), Verlaine ise edilgen (pasif) idi.

SÖZÜN SİMYASI

Oise: Gözyaşı şiirinin notlarına bakın.

Cedron: Eski Kudüs'ün doğusunda, Kudüs ile Zeytin Dağı arasında akan coşkun su, sel. Adı Tevrat'ta geçer.

Ad matutinum, Christus venit: "Ad matutinum", Latince sabahleyin demek. Hristiyanların bir pazar duası şöyle başlar: "Ad matatinum, gallo canente spes redit." Anlamı: Sabahleyin horoz sesleriyle umut yeniden doğuyor. Şiirdeki "Christus venit" ise çarşamba günleri okunan bir duada geçer ve anlamı; İsa geliyor.

OLMAYACAK ŞEY

Şairin afyon yuttuğu sırada yazdığı şiir. Bilinci bazen yitiyor, bazan yerine geliyor. Genelde, afyona rağmen bilincine egemen.

Kafamdaki, Kuran 'ın aşırma bilgeliği de değildi: Rimbaud Kuran'm salt Doğu bilgeliğinden kaynaklandığına,

katıksızlığma inanmıyor, onda, Batı değer yargılarına dayanan Tevrat'tan alınmış kurallar buluyor. Kullandığı Fransızca sözcük: "Batarde", "piç" demek, piç bilgelik demek; Rimbaud'nun subay babası Kuzey Afrika'da görevliyken Kuran'ı incelemiş ve Kuran'ı açıklayan, yorumlayan bir de broşür yazmıştı. Harrar'da yerleşen babasının yaptığı bu çalışmayı geliştirmek istedi, Fransa'dan çevirileri getirtti. Birlikte çalıştığı müslümanlar daha iyi tanımak için Kuran'ı inceledi. Kimileri Rimbaud'nun Harrar'daki çocuklara Kuran öğrettiğini de ileri sürerler.

İsa varsa Bay Prudhomme'lar da var: Bay Prudhomme yazar Ffenri Monnier'nin yarattığı aptal bir tip. Rimbaud hıristiyan dini bir yağm budalayı da birlikte yarattı demek istiyor.

Aden (Eden): Dinsel betiklerde geçen yeryüzü cennetinin adı

Yirmi yılımı yürümek başkaları yirmi yıl yürüyorsa: *Sözcük sözcük çevrildiğinde:* "Yirmi yıllarımı (yaşlarımı) gitmek, başkaları yirmi yıl gidiyorsa." Çeşitli yorumlar yapıldı bu dize üstüne. Kimilerine göre ozan yirmi yıl daha yaşamak istediğini söylüyor. Oysa bu şiiri yazdığı sıralarda Rimbaud ondokuz yaşındaydı ve yirmi yaşma hazırlanıyordu. Çünkü yirmi yaş onun için gençliğin müjdesiydi. Nitekim daha soma yazdığı şiike "Yirmi Yaş" adım verdi.

SABAH

Pater ve ave Maria: "Pater", Latince baba, tanrı anlamında; "ave Maria", yaşasın Meryem Ana. Dualarda sık geçen sözler.

Cumhuriyet
Aydınlanma Kitaplığı
DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Çıkacak Kitaplar:

- Tombalak - Öyküler (Maupassant)
- Varlığın Yapısı (Lucretius)
- Maria Magdalena (Hebbel)
- Hulya (Emile Zola)
- Aurelia / Rüya ve Yaşam (Nerval)
- Yabanlar (Goldoni)
- Effi Briest (Theodor Fontane)
- Dizeler (Arthur Rimbaud)
- Öyküler (Jack London)
- Gülme (Bergson)

TÜRKİYE **BANKASI** katkılarıyla